

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเขียนและการอ่านของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการศึกษาแหล่งเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
2. เอกสารเกี่ยวกับการเขียนของเด็กปฐมวัย
3. เอกสารเกี่ยวกับการอ่านของเด็กปฐมวัย
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

กรมวิชาการได้วางโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย 5-6 ปี

กรมวิชาการ (2546 : 31-42) ได้กล่าวถึงหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 4-6 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล เป้าหมายที่พึงประสงค์จะเกิดขึ้นในตัวเด็กปฐมวัย 5-6 ปี ซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะ ดังนี้

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก แข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสาน

สัมพันธ์กัน

3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข

4. มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย
6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมใน

ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

9. ใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างเหมาะสมกับวัย
10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

2. คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัย เป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติ เมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้นๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 5-6 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตามความสามารถ และศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการพัฒนา จะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจน ต้องพาเด็กไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์ เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันที่

คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 5-6 ปี มีดังนี้

1. เด็กอายุ 4 ปี

1.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1.1.1 กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
- 1.1.2 รับลูกบอลด้วยมือทั้งสอง
- 1.1.3 เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- 1.1.4 เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
- 1.1.5 ใช้กรรไกรตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
- 1.1.6 กระฉับ กระเฉง ไม่ชอบอยู่เฉย

1.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 1.2.1 แสดงอารมณ์ตามความรู้สึกได้อย่างเหมาะสมกับบางสถานการณ์

- 1.2.2 รู้จักชื่นชมความสามารถผลงานตัวเอง และผู้อื่น
- 1.2.3 ชอบทำท่าย / มีการยอมรับ
- 1.2.4 ต้องการให้มีคนฟัง และสนใจ
- 1.3 พัฒนาการด้านสังคม
 - 1.3.1 แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องน้ำ – ห้องส้วมได้ด้วยตนเอง
 - 1.3.2 เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ รอคอยตามลำดับก่อน – หลัง
 - 1.3.3 แบ่งของให้คนอื่น
 - 1.3.4 เก็บของเล่นเข้าที่ได้
- 1.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา
 - 1.4.1 สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกัน และต่างกัน ได้
 - 1.4.2 บอกชื่อของตนเองได้ ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
 - 1.4.3 สนทนาโต้ตอบ / เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้
 - 1.4.4 สนใจนิทาน และเรื่องราวต่าง ๆ
 - 1.4.5 ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่าย ๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้
 - 1.4.6 รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”
 - 1.4.7 สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
 - 1.4.8 รับรู้เกี่ยวกับจำนวนตัวเลขพยัญชนะไทย อังกฤษ
- 2. เด็กอายุ 5 ปี
 - 2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย
 - 2.1.1 กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าได้อย่างต่อเนื่อง
 - 2.1.2 รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
 - 2.1.3 เดินขึ้น ลงบันได สลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
 - 2.1.4 เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
 - 2.1.5 ตัดกระดาษเป็นเส้นโค้งได้
 - 2.1.6 ยึดตัวคล่องแคล่ว
 - 2.1.7 ไขก้นลิ้นเนื้อเล็กได้ดี
 - 2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ
 - 2.2.1 แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์

- 2.2.2 เริ่มรู้จัก ชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
- 2.2.3 ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง
- 2.3 แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง
 - 2.3.1 เล่นร่วมกับคนอื่นได้
 - 2.3.2 รอคอยตามลำดับก่อน – หลัง
 - 2.3.3 แบ่งของให้คนอื่น
 - 2.3.4 เก็บของเล่นเข้าที่ได้
- 2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา
 - 2.4.1 จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้
 - 2.4.2 บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
 - 2.4.3 พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
 - 2.4.4 สนทนา ได้ตอบ / เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
 - 2.4.5 สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
 - 2.4.6 รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”

3. ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 5-6 ปีการศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ของเด็กที่เริ่มเข้าสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย สารการเรียนรู้ใช้ เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาการเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ สารการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการ และลักษณะหรือ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 5-6 ปี จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัว เด็ก บุคคล และสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กที่เด็กมี โอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจจะไม่เน้นเนื้อหาการ ท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะ หรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะ การเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการ ใช้ภาษา คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น

ผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษา อาจนำสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วยการสอน แบบบูรณาการหรือเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญา และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย สาระการเรียนรู้กำหนดเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. ประสบการณ์สำคัญ

ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ช่วยให้เด็กเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ความรู้โดยให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวรวมทั้งปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ไปพร้อมกันด้วย ประสบการณ์สำคัญมีดังนี้

1.1 สาระที่ควรเรียนรู้

1.1.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่าง ๆ วิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย การรับประทานอาหารที่ถูก สุขลักษณะ เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองคนเดียวหรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกและแสดงมารยาทที่ดี

1.1.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรมีโอกาส รู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้อง เกี่ยวข้องหรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

1.1.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้ง ความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ

1.1.4 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้เรียนรู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัสของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะและการสื่อสาร ต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

การจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิด ความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาโดยมีหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

1.2 หลักการจัดประสบการณ์

1.2.1 จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก โดย องค์กรรวมอย่างต่อเนื่อง

1.2.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่าง

ระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัย

1.2.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและ
ผลผลิต

1.2.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็น
ส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

1.2.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

1.3 แนวทางการจัดประสบการณ์

1.3.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับ
อายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพจัดประสบการณ์
ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือกระทำเรียนรู้ผ่านประสาท
สัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

1.3.2 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและ
สาระการเรียนรู้

1.3.3 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ
และนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

1.3.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ภายใต้
สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรม
แบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ

1.3.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่
หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

1.3.6 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิต
ประจำวัน ตลอดจนแทรกคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การ
เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.3.7 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่
เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่คาดการณ์ไว้

1.3.8 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการ
วางแผนการสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการ

1.3.9 จัดทำสารนิทัศน์ ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาและการ
เรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคลนำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการ

วิจัยในชั้นเรียน

1. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 5-6 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบเป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

1.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

1.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมแต่ละกิจกรรมเหมาะสมในของเด็กในแต่ละวัน

1.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานกว่า 20 นาที

1.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระและเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลา 40-60 นาที

1.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่มและกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังกายมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

1.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

1.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวและความคล่องแคล่วในการใช้อวัยวะต่าง ๆ จึงควรมีกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

1.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นสัมพันธ์ เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

1.2.3 เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่าน

การเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติ โดยสอดคล้องคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

1.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัยเพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัย รักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหารเช้า พักผ่อน นอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกายและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎ กติกา ข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

1.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอดสังเกต จำแนกเปรียบเทียบจัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้ สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานศึกษาที่ ประกอบอาหารหรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่ เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรม ทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่หรือรายบุคคล

1.2.6 การพัฒนาภาษาเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสารถ่ายทอด ความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัด กิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็ก รักการอ่านและบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง หลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

1.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติใน มุมของเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

4. การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 5-6 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและ ส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุง วางแผนการจัดการ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตาม

จุดหมายของหลักสูตรการประเมินพัฒนาการควรวัยเด็ก ดังนี้

1. ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
4. ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจัดบันทึก

ไว้เป็นหลักฐาน

5. ประเมินตามสภาพจริง ด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็กรวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบสำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็ก 5-6 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานที่เก็บอย่างมีระบบ

โดยขอบช่วยการจัดตารางกิจกรรมประจำวันกิจกรรมสำหรับเด็กวัย 4-6 ปี สามารถนำมาจัดลงในตารางกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งครูและเด็กทราบว่าในแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร โดยมีหลักการจัดดังนี้(กรมวิชาการ. 2539 : 34)

1. การจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสมการจัดกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
2. กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้งเด็กมักจะสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายง่าย อาจใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที
3. กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กับกล้ามเนื้อเล็ก และกิจกรรมที่ใช้กำลังกับไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภทกิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังกายกันมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยมากเกินไป

5. กิจกรรมสำหรับเด็กวัย 5-6 ปี

กิจกรรมหลักที่ควรจัด จัดเป็นประจำทุกวัน มีดังนี้ (กรมวิชาการ. 2539 : 32-33)

1. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงหรือคำสั่งส่งเสริมด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ จังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบ เช่น เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะระฆังสามเหลี่ยมระฆังนา กลอง ฯลฯ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ อาจนำคำคล้องจอง การร้องเพลง การเคลื่อนไหว การเต้น การเล่นเกม เครื่องดนตรีง่าย ๆ มาประกอบในการทำกิจกรรมและ ก่อนจบกิจกรรม ควรมีช่วงเวลาให้เด็กได้พักผ่อน

2. กิจกรรมสร้างสรรค์และเสรีเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ศิลปะหรือวิธีการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ เช่น การวาดภาพระบายสี พิมพ์ภาพ ปั้น ฉีก ปะ การประดิษฐ์ คิดค้นสิ่งแปลกใหม่ ครูอาจเลือกจัดต่าง ๆ กันวันละ 2-3 กิจกรรมทุกวัน ให้เด็กได้มีโอกาสทำความเข้าใจ โดยครูจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนให้เด็กเล่นและเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมประสบการณ์และศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ภายในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมบทบาทสมมติ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ มุมหนังสือ เป็นต้น มุมต่าง ๆ เหล่านี้ เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรี

3. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ ซึ่งจัดให้เด็ก ได้มีโอกาส ฟัง พูด สังเกต คิดและปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด เกี่ยวกับเรื่องที่เรียนโดย จัดในลักษณะต่าง ๆ เช่น สนทนา นิทาน สาธิตทดลอง ทักษะศึกษา ศึกษาแหล่งเรียนรู้ ประกอบอาหาร เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ฯลฯ

4. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นตามสนามเล่นของเล่นประเภท ลาก เข็น ชูง เล่นทราย เล่นน้ำ ถีบจักรยาน 3 ล้อ เคลื่อนไหวข้ามเครื่องกีดขวางอย่างง่าย ๆ เล่นเกม ต่าง ๆ การละเล่นพื้นเมือง กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และการทำงานประสานสัมพันธ์กันของอวัยวะต่าง ๆ การเล่นกลางแจ้ง เป็นการตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก ช่วยให้เด็ก มีร่างกายแข็งแรง อารมณ์จิตใจเบิกบาน สดชื่นแจ่มใส มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กและผู้ใหญ่ ทำให้รู้บทบาทของการเล่นและการอยู่ร่วมกัน

5. เกมการศึกษา เกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา การคิดของเด็กช่วยพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก ประสาทสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา มีกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ เกมการศึกษาเหมาะสมสำหรับเด็กวัย 5-6 ปี เช่น เกมการจับคู่แยกประเภทจัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ ต่อภาพเหมือนหรือโดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ เกมต่อตามแบบ เกมร้อยลูกปัด ตามแบบ ฯลฯ เกมการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ

นอกจากกิจกรรมหลักที่ได้กล่าวมานี้กิจกรรมอื่น ๆ ในแต่ละวัน ซึ่งครูจะต้องจัดกิจกรรมให้ครบตามตารางประจำวัน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้วางแนวการจัดไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2537 : 1-9)

1. กิจกรรมการรับการตรวจสุขภาพ การพาเด็กไปห้องน้ำมีแนวการจัด ดังนี้
 - 1.1 การทักทายเด็กเป็นรายบุคคล
 - 1.2 การตรวจสุขภาพโดยสัมผัสตัวเด็ก ดูแลความเจ็บป่วย ความสะอาดของร่างกาย เครื่องแต่งกาย
 - 1.3 การจดบันทึกคำพูดจากการสนทนาระหว่างเด็กกับเด็ก เด็กกับครู
 - 1.4 การแนะนำเรื่องการปฏิบัติตนในการกระทำกิจวัตรประจำวันในโรงเรียน
2. การสนทนาข่าวและเหตุการณ์
 - 2.1 การให้นักเรียนออกมาเล่าข่าวหรือเหตุการณ์
 - 2.2 การตกลงร่วมกันวางแผนที่จะทำกิจกรรมในวันนั้น
3. การรับประทานอาหาร
 - 3.1 การให้เด็กได้ช่วยจัดโต๊ะอาหาร
 - 3.2 การฝึกมารยาทในการรับประทานอาหาร
 - 3.3 การรู้จักช่วยตนเองตามวัย
 - 3.4 การรับประทานอาหารที่มีคุณค่า
 - 3.5 การเก็บภาชนะและเครื่องใช้ในการรับประทานอาหาร
 - 3.6 การทำความสะอาดหลังรับประทานอาหาร (บ้วนปาก ล้างมือ)
4. การนอนพักผ่อน
 - 4.1 การให้เด็กทำความสะอาดร่างกาย
 - 4.2 การจัดเตรียมและจัดเก็บที่นอน เครื่องนอน
 - 4.3 การสวดมนต์
 - 4.4 การฝึกการควบคุมตนเอง
 - 4.5 การนอนพักหรือนอนหลับ
6. พัฒนาการของเด็กระดับปฐมวัย

ทฤษฎีพัฒนาการของ กิเซล (Gesell, 1947 ; อ้างอิงมาจาก ประมวญ ดิถินสัน. 2524 : 178 – 179) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาพัฒนาการได้กล่าวว่า ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กสามารถแบ่งออกเป็นระยะและมีขั้นตอนพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กนั้นมีความสำคัญแก่ชีวิตเพราะเป็นรากฐานของบุคคล เมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่พฤติกรรมของ

บุคคลจะมีอิทธิพลมาจากสภาพความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ กล้ามเนื้อ ต่อมกระดูกและประสาทต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมเป็นเพียงส่วนประกอบของการเปลี่ยนแปลง โดยที่กิเซลได้แบ่งพัฒนาการเด็กออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านการเคลื่อนไหว (Motor Behavior) เป็นความสามารถของร่างกายที่ครอบคลุมถึงการบังคับอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางการเคลื่อนไหวทั้งหมด
2. พฤติกรรมด้านการปรับตัว (Adaptive Behavior) เป็นความสามารถในการประสานงานระหว่างระบบการเคลื่อนไหวกับระบบความรู้สึก (Motor Sensory Co-ordination) เช่น ประสานงานระหว่างตากับมือ (Eye – Hand Co - ordination) ซึ่งดูได้จากความสามารถในการใช้มือของเด็ก (Manipulation) เช่น ในการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นลูกบาศก์ การสั้นกระดิ่ง การแกว่งกำไล ฯลฯ ฉะนั้น พฤติกรรมด้านการปรับตัวจึงสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว
3. พฤติกรรมทางด้านนิสัยส่วนตัวและสังคม (Personal-Social Behavior) เป็นความสามารถในการปรับตัวของเด็กระหว่างบุคคลและบุคคลกับกลุ่มภายใต้ภาวะแวดล้อมและสภาพความเป็นจริง นับเป็นการปรับตัวที่ต้องอาศัยความเจริญของสมองและระบบการเคลื่อนไหวประกอบ

ประคินันท์ อุประมัย และคนอื่น ๆ (2526 : 86) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัย 4 – 6 ปี ว่า เด็กจะพัฒนากล้ามเนื้อมือขึ้นมากสามารถบังคับมือในการวาดรูปเรขาคณิตได้ เช่น วาดรูปทรงกลมหรือรูปสี่เหลี่ยมและสามารถนำรูปเรขาคณิตมาประกอบเป็นสิ่งของต่าง ๆ ได้ เช่น คน บ้าน เมื่ออายุประมาณ 6 ขวบ สามารถวาดรูปทรงเรขาคณิตที่สลับซับซ้อนได้ เช่น วาดรูป หกเหลี่ยม นอกจากนี้เด็กวัย 5 ขวบ สามารถช่วยตัวเองในการแต่งตัวได้อย่างดี วิ่งเปลี่ยนทิศทางได้ในขณะวิ่งสามขา การกระโดดและทำท่าทางได้มากขึ้น หยิบจับหรือขว้างปาสิ่งของได้ดีขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้เสนอแนะว่าเด็กวัย 4 – 6 ปี มีความคล่องตัว ว่องไวต่อการเดินวิ่ง หยิบจับและช่วยเหลือตัวเอง ควบคุมและบังคับการทรงตัวได้ กระโดดข้าม เข่งเท้าเปล่า ยืนขาเดียวได้ การใช้มือและการสัมผัส มีความละเอียดดีขึ้น จึงสามารถแต่งตัวพร้อมกับแปรงฟัน ถ้าง่าย ใส่รองเท้า ผูกเชือกรองเท้า ช่วยงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้เด็กวัย 5 ปี เขียนรูปสามเหลี่ยมได้ เด็กวัย 6 ปี เขียนรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนได้ การวาดรูปคน ก็ครบบริบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ).

2536 : 22)

สรุปได้ว่าหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 เป็นการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเพื่อพัฒนาด้านร่างกาย สังคม อารมณ์-จิตใจ และสติปัญญา ตามความสามารถตามวัยโดยจัดในลักษณะหน่วยการสอนแบบบูรณาการผ่านการเล่นพัฒนาเด็ก โดยองค์รวมเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว ตำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลองและคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองทำให้เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ 2 ส่วน คือ ประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรเรียนรู้ 4 เรื่องคือ เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่รอบตัวเด็ก ธรรมชาติรอบตัวและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก

เอกสารเกี่ยวกับการเขียนของเด็กปฐมวัย

1. ความหมายของการเขียน

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งของการใช้ภาษา ที่ต้องได้รับการฝึกฝนจนชำนาญ เพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ ความคิดของตนให้ผู้อื่นเข้าใจดังนั้นจึงมีผู้ให้ความหมายของการเขียนไว้มากมาย ดังนี้

อะราพอฟ (Arapoft. 1972 : 119-120) กล่าวว่า การเขียนเป็นกระบวนการทางความคิดและได้ย้าว่า ในขณะที่เขียนหนังสือจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้และพยายามเรียงลำดับความสำคัญให้เป็นไปตามขั้นตอน

แมคคริมอน (Mccrimon. 1978 : 3) การเขียนที่ดีจะต้องสื่อสารความคิดความรู้สึกตลอดจนเรื่องราวต่างๆ ได้ และทำให้ผู้อื่นเข้าใจตรงกับเจตนารมณ์ของผู้เขียน

จอห์น และ แมรี่ (John & Mary. 1995 : 232) ได้ให้ความหมายการเขียนในเด็กปฐมวัยว่า หมายถึงรอยขีด ๆ เขียน ๆ ซึ่งมีความหมายอาจจะเขียนเหมือนตัวอักษรจริงหรือไม่ก็ได้การเขียนจะมีความก้าวหน้าเป็นขั้นๆ กระบวนการที่ใช้ในการเขียนมีความหมาย ผู้เขียนใช้ในการเขียนเป็นสื่อในการเสนอความคิด

ทิสนา เขมมณี และคนอื่น ๆ (2535 : 107) ได้กล่าวถึง การเขียน เป็นการศึกษา การใช้มือให้เด็กมีความพร้อมในการเขียนสามารถบังคับกล้ามเนื้อได้ตามต้องการ

ราศี ทองสวัสดิ์ (2527 : 182) กล่าวว่า การเขียนของเด็กปฐมวัยควร หมายถึงการเขียนเส้นยุ่ง ๆ หรือวาดภาพต่าง ๆ ตามวัยหากเด็กสามารถพัฒนาการเขียนเหล่านี้ได้ก็จะช่วยให้เด็กเขียนภาพที่มีความหมายได้

5. เป็นเครื่องมือสำคัญทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดมรดกทางด้านสติปัญญาของมนุษย์

6. เป็นสื่อที่ช่วยแพร่กระจายความรู้ ความคิด ให้กว้างไกล

7. เป็นสื่อกลางที่ให้ความรู้ ความคิด และความเพลิดเพลินแก่คนทุกเพศทุกวัย

8. เป็นบันทึกทางสังคมที่ให้ประโยชน์ แก่คนรุ่นปัจจุบันและอนาคต

9. เป็นงานอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งในปัจจุบัน

นพดล จันทร์เพ็ญ (2531 : 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่า

1. การเขียนเป็นการสื่อสารของมนุษย์

2. การเขียนเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้

3. การเขียนสามารถสร้างความสามัคคีในมนุษยชาติ

4. การเขียนเป็นเครื่องระบายนอกทางอารมณ์ของมนุษย์

กรรณิการ์ พวงเกษม (2532 : 31) กล่าวว่า การเขียนเป็นวิธีการหนึ่งที่เด็กได้แสดงออกเป็นพัฒนาการทางภาษาอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญ เช่นเดียวกับการพูด การเขียนเป็นเครื่องมือที่จะพัฒนาความมีเหตุผลในเด็ก เป็นการแสดงออกซึ่งสุนทรียะและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เป็นทางที่จะระบายอารมณ์ เป็นการเพิ่มความเชื่อมั่น ให้มีขึ้นในตนเอง ควรแนะนำให้เด็กรู้จักเขียน โดยใช้ความคิดใช้ประสบการณ์ ความพอใจ ตลอดจนทักษะทางภาษาในระดับของเด็กเอง

นฤมล เขียบแหลม (2545 : 22) กล่าวว่า การเขียนมีความสำคัญคือ เป็นวิธีการสื่อสารอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนส่งถึงผู้รับ โดยที่การเขียนนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงความรู้สึก อารมณ์สุนทรียะความต้องการ ภูมิปัญญาและประสบการณ์ของผู้เขียนการเขียนสามารถเก็บไว้ได้นานและถือเป็นเครื่องมือถ่ายทอดวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

สรุปได้ว่าการเขียนมีความสำคัญ คือ เป็นการสื่อสารที่ผู้เขียนส่งถึงผู้รับ โดยที่การเขียนนั้นสามารถแสดงให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ภูมิปัญญาและประสบการณ์ของผู้เขียน

3. จุดมุ่งหมายของการเขียน

การถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนนั้น ผู้เขียนย่อมต้องมี จุดมุ่งหมายไว้ในใจว่าจะเขียนอะไรเขียนอย่างไร เขียนเพื่อใคร เขียนทำไม จึงจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเป็นอย่างดีซึ่ง ผลาศรี เข็นบุตร (2542 : 95) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียนแต่ละครั้งไว้ดังนี้

1. เพื่ออธิบาย เป็นการบอกเล่าให้ทราบต้องการให้ผู้อ่านรับความรู้ความคิด

ประสบการณ์เช่น บทความ ตำราวิชาการ ฯลฯ

2. เพื่อพรรณนา เป็นการบอกความรู้สึกให้ทราบ ต้องการให้ผู้อ่านทราบ ความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น ผู้ลี้ภัย โกรธ ฯลฯ เช่น เรียงความ นวนิยาย เรื่องสั้น ฯลฯ

3. เพื่อเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนใจ เปลี่ยนความรู้สึกของผู้อ่านตามที่คุณเขียน ต้องการ เช่น ชักชวนให้เห็นจริงหรือปฏิบัติตาม

หรรษา นิลวิเชียร (2535ก : 232-234) กล่าวถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายการเขียนใน เด็กปฐมวัยไว้ว่า เด็กจะพัฒนาความสามารถในการเขียนจากขั้นง่ายๆ ไปสู่ขั้นที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อแสดงออกถึงความประทับใจของตน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้สึก เพื่อแสดงความต้องการหรือเพื่อเสนอสิ่งบันเทิงเด็กต้องการประสบการณ์ การทำเครื่องหมาย และการทดลอง เขียนคำเขียนประโยคเพื่อที่จะได้เกิดการค้นพบว่า เครื่องหมาย เหล่านั้นมีความหมาย

สรุป จุดมุ่งหมายของการเขียนเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน ต้องการสื่อสารให้ ผู้อ่าน เข้าใจ ส่วนเด็กปฐมวัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงออกถึงความประทับใจ หรือเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น เพื่อแสดงความต้องการหรือเพื่อเสนอสิ่งบันเทิง

4. องค์ประกอบของการเขียน

สนิท นิยมเล็ก (2540 : 181-182) และ วรณี โสมประยูร (2537 : 142) กล่าวไว้ สอดคล้องกันว่า การเขียนมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ

1. ผู้เขียนหรือผู้ส่งสาร ผู้เขียนเป็นจุดกำเนิดที่ทำให้เกิดงานเขียนขึ้น ลักษณะต่างๆของผู้เขียนที่ช่วยให้เกิดงานเขียนได้แก่ ความรู้ การแสดงความคิดเห็น ความสามารถในการใช้ภาษาลำดับความสำคัญ ลักษณะทางการเขียนที่ส่งผลไปถึงลายมือของผู้เขียน และควมมีมารยาทในการเขียน

2. ภาษา ภาษาที่ใช้ในการเขียนมี 3 ระดับ คือ ภาษาพูด ภาษากึ่งแบบแผน และภาษาที่มีแบบแผนสามารถสอนผู้เขียนภาษาได้ทั้ง 3 ระดับ แต่ความสำคัญอยู่ที่การเลือกใช้ภาษาอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะบุคคล จุดมุ่งหมายสถานที่ เวลาและสถานการณ์สิ่งแวดล้อม

3. เครื่องมือ เครื่องมือที่ทำให้เกิดสาร คือ เครื่องเขียน เช่น ดินสอ ปากกา กระดาษหรืออื่น ๆ ที่ใช้แทนกันได้ และตัวอักษรที่อาจจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ลายมือ ถ้าลายมือสะอาดเรียบร้อย ถูกต้องและชัดเจน ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ

4. ผู้อ่าน ผู้อ่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ผู้เขียนต้องคำนึงถึง เพราะเป้าหมายสำคัญของการเขียน คือ มุ่งให้ผู้อ่านเกิดการรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่สื่อสารออกไป ดังนั้นผู้เขียน

จึงจำเป็นต้องเลือกเนื้อหา ภาษาวิธีเขียน รูปแบบการเขียนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับผู้อ่าน จึงจะทำให้การสื่อสารเกิดประสิทธิภาพ

นฤมล เกียบแหลม (2545 : 24) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการเขียนมี 4 ประการ ที่ครูต้องยึดหลักและคำนึงถึงเสมอ ก่อนที่จะวางแนวทางในการสอนเขียนและนอกเหนือจากนี้ ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนเพื่อพัฒนาการเขียนให้กับเด็กอีกก็คือปัจจัยที่เกี่ยวกับด้าน ร่างกายของเด็ก เช่น อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการเขียน ได้แก่ กล้ามเนื้อมือ ประสาทตา ความสัมพันธ์ระหว่างตากับความสนใจ ความสามารถในการเชื่อมโยงความคิด และสัญลักษณ์ ให้สัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก เช่น สภาพครอบครัว โรงเรียน ซึ่ง ประกอบไปด้วยครูที่เป็นต้นแบบในการเขียนหรือเทคนิควิธีการสอนเขียน เป็นต้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการเขียน มี 4 ประการ คือ ผู้เขียนหรือผู้ส่งสาร ภาษา เครื่องมือ ผู้อ่าน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอน เพื่อพัฒนาการเขียนให้เด็ก คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก และครูที่เป็นต้นแบบในการเขียนให้กับเด็ก ได้ดีที่สุด

5. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียน

การเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และความเข้าใจของตนเองออกมา เพื่อสื่อความหมายของตนให้ผู้อื่นเข้าใจและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาความคิดสติปัญญา ตลอดจนเจตคติด้วยการเขียนจึงเป็นทักษะการแสดงออกที่สำคัญ และสลับซับซ้อน โดย วรณี โสภประยูร (2537 : 146-148) กล่าวว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนมีหลายประการ ดังนี้

1. อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการเขียน

1.1 มือ การพัฒนากล้ามเนื้อมือมีส่วนสำคัญในการเขียน เด็กบางคนไม่สามารถ บังคับกล้ามเนื้อมือให้เขียนได้ บางคนมือพิการก็ทำให้เขียนไม่ถนัด หรือไม่สามารถเขียนได้เลย การเขียนต้องใช้มือเป็นประการสำคัญ ดังนั้นจึงต้องมีการฝึกกล้ามเนื้อมือด้วย

1.2 ตา การเขียนจำเป็นต้องใช้สายตาในการดู ขณะเขียนสำหรับเด็กที่มี พัฒนาการทางอวัยวะตาไม่เจริญไปตามปกติ จะมองภาพกลับกันกับสภาพจริง คือ มอง ตัวอักษรกลับหัว

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างตากับกล้ามเนื้อ การเขียนต้องอาศัยการมองเพื่อ รับเข้าและใช้มือเขียนสิ่งที่มองเห็นนั้น นอกจากนี้ตายังมองสิ่งที่เขียนว่าเหมือนที่คิดไว้หรือไม่

2. สมอหรือสติปัญญา การเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิดความเข้าใจและเป็น เครื่องมือสำหรับพัฒนาความคิดและสติปัญญา ดังนั้นสมอที่จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่จำเป็น ต่อการเขียนอย่างยิ่ง เพราะถ้าสมอไม่คิดสิ่งใดแล้วก็ไม่มีความต้องการที่จะเขียนแสดงสิ่งนั้น

ออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจ นอกจากนี้ สมองยังเกี่ยวข้องกับการเขียนในเรื่องต่าง ๆ อีกเช่นกัน

2.1 ความสามารถในการรับรู้และคำสั่ง ต่อไปนี้ เช่น การสังเกตสิ่งที่เขียนว่ามีลักษณะอย่างไร การเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องที่เขียน การลำดับความคิดเพื่อบรรยายเรื่องและการจำลักษณะตัวอักษร คำประโยค และข้อความ

2.2 ความสามารถในการแสดงออกที่ต่างกันเนื่อง จากความสามารถในการรับและการถ่ายทอดของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน คือบางคนเขียน ได้เร็ว แต่บางคนบังคับกับถ้ามเนื้อให้เขียนได้ไม่ดี

2.3 ช่วงความสนใจและความตั้งใจต่างกัน เด็กที่มีช่วงความสนใจสั้นมักเขียนได้น้อยทำให้ทักษะการเขียนไม่ดีเท่าที่ควร และมีความตั้งใจเรียนน้อยลง

2.4 การเขียนมีความจำเป็นต้องโยงความคิดให้สัมพันธ์และต่อเนื่องกัน เพราะความคิดที่สัมพันธ์และต่อเนื่องกันจะเป็นสื่อให้เด็กเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ให้ติดต่อกันสัมพันธ์กัน ได้มากขึ้น

3. สิ่งแวดล้อมการเขียนต้องอาศัยประสบการณ์พื้นฐานอื่น ๆ ทั้งจากบ้าน โรงเรียน และสังคมซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะการเขียนของเด็กดังนี้

3.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ ฐานะเศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัวภาษาพูดจำนวนพียงในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมที่กล่าวมานี้ นับเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางภาษาของเด็กมาก ทั้งนี้เพราะบ้านเป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กประสบก่อนและอยู่ใกล้ตัวที่สุด นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ภาษาอย่างหนึ่งที่เด็กใช้เป็นอันดับแรกคือ การเอาอย่างและเลียนแบบ เมื่อบ้านมีอิทธิพลต่อการฟัง การพูด และการอ่าน ดังนั้นบ้านจึงเป็นอันดับแรกที่มีอิทธิพลต่อการเขียนเพราะ เด็กย่อมเขียนตามที่ตนพูดหรือเขียนตามที่ได้ฟังและอ่านมา

3.2 สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน โรงเรียนทำหน้าที่สร้างเสริม ปรับปรุงแก้ไข พฤติกรรมต่าง ๆ ดังนั้นทักษะทางภาษาของเด็ก ซึ่งรวมทักษะการเขียนด้วยย่อมพัฒนาไปตามสภาพแวดล้อมซึ่ง ได้แก่ ตัวครูและเพื่อน ๆ ในด้านตัวครูเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อภาษาของเด็กมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเขียนของเด็กมักเริ่มต้นจากครู เช่น วิธีเขียนของครู การเขียนของครูที่เป็นต้นแบบของการเขียนของเด็ก เจตคติของครู และบรรยากาศการเรียนเขียน ครูได้จัดบรรยากาศให้เด็กมีอิสระในการคิด ย่อมช่วยให้เด็กสามารถเขียนอย่างสร้างสรรค์ได้สมบูรณ์อย่างเต็มที่ ส่วนเพื่อนนั้นถือเป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวเด็กมาก เพราะในการเขียนเด็กจะซักถามเพื่อนหรือลอกการเขียนจากเพื่อน เป็นต้น

3.3 สิ่งแวดล้อมทางสังคมและชุมชน เด็ก ๆ ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมและชุมชนตลอดเวลา ดังนั้นสภาพแวดล้อมทางชุมชนและสังคมย่อมมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาเด็กในด้านพฤติกรรม บุคลิกภาพ เจตคติ ทักษะทางภาษาและอื่น ๆ สำหรับทางด้านภาษาไทย เฉพาะการเขียนเด็กมักฟัง และอ่านจากสื่อมวลชนด้วย เด็กจึงเขียนตามประสบการณ์ที่พบจากโทรทัศน์หนังสือพิมพ์และเอกสารต่าง ๆ

สรุปได้ว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนประกอบด้วย อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการเขียน เช่น มือ ตา ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์กัน สมองหรือสติปัญญาสมองเป็นตัวคิดว่าจะเขียนอะไร ส่วนสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บ้าน โรงเรียน สังคมและชุมชนที่เด็กเกี่ยวข้อง เด็กมักจะฟังและอ่านจากสื่อ และการสัมพันธ์กับผู้อื่นดังนั้นเด็กจึงเขียนตามประสบการณ์ที่พบเห็น

6. ลักษณะและพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัย

การเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและความเข้าใจของตนเองออกมาเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาความคิดสติปัญญา ตลอดจนเจตคติด้วยการเขียนจึงเป็นทักษะ การแสดงออกที่สำคัญและสลับซับซ้อนการเขียนของเด็กแต่ละวัยมีความแตกต่างกัน เริ่มจากการลากเส้นที่ยังไม่มีความหมายไปจนถึงการลากเส้นที่มีความหมายสร้างสัญลักษณ์และสื่อความหมายได้ ซึ่งมีนักวิชาการกล่าวถึงพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัยดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 4-6) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยว่า ครูควรศึกษาพัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยว่า พัฒนาการด้านการเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกและความเข้าใจของตนเองออกมา พัฒนาการด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยตามลำดับพัฒนาการ มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 วาดแทนเขียน เด็กจะสื่อความคิดโดยใช้การวาดภาพแทนการเขียน

ขั้นที่ 2 จี๊ดเขียนแทนเขียน เด็กพยายามที่จะเขียนหนังสือแบบผู้ใหญ่

แต่การเขียนของเด็ก คือ การขีดเขียน ในระยะแรกเด็กอาจขีดเขียนไปทั่วหน้ากระดาษอย่างไม่มีระบบ ต่อมาเด็กจะรู้จักขีดเขียนจากซ้ายไปขวา สิ่งที่ขีดเขียนคล้ายตัวหนังสือมากกว่าภาพ

ขั้นที่ 3 เขียนโดยการทำเครื่องหมายคล้ายกับตัวหนังสือ เด็กพยายามเขียน

ตัวหนังสือบางตัวคล้ายตัวอักษร บางตัวไม่คล้าย แต่เป็นรูปร่างที่เด็กคิดขึ้นเอง

ขั้นที่ 4 เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง เด็กอาจเขียนคำที่เขียนได้แล้วด้วย

การสลับที่ตัวอักษร หรือเขียนตัวอักษรกลับ

ขั้นที่ 5 คัดลอกตัวอักษร เด็กอาจคัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบตัว หรือบอกให้

ผู้ใหญ่ช่วยเขียนข้อความที่ต้องการแล้วนำไปคัดลอก บางครั้งอาจเป็นการคัดลอกหมดทุกตัว บางครั้งเป็นการคัดลอกเฉพาะคำที่ต้องการไปผสมกับคำที่เขียนได้แล้ว

ขั้นที่ 6 เขียนโดยคิดวิธีสะกดขึ้นเอง เด็กเริ่มตระหนักว่าตัวอักษรแต่ละตัวมีเสียงเฉพาะเมื่อไม่ทราบวิธีสะกดแบบผู้ใหญ่ เด็กจึงพยายามสะกดตามวิธีของตนเอง อาจเขียนเฉพาะพยัญชนะต้นหรือมีสระแบบที่เด็กคิดขึ้น

ขั้นที่ 7 เขียนสะกดคำได้ใกล้เคียงหรือเหมือนวิธีสะกดของผู้ใหญ่ เด็กพยายามสะกดคำโดยการผสมพยัญชนะและสระ แต่อาจไม่ถูกต้องเหมือนผู้ใหญ่

โลเวนเฟรด (Lovenfred. n.d. ; อ้างอิงจาก สุภาพ กิตติสาร. 2530 : 26) ได้กล่าวถึงพัฒนาการในการเขียนของเด็กดังนี้

1. เด็กในช่วง 2-4 ปี จะมีพัฒนาการในการเขียนโดย หยิบจับ จีดเขียนอย่าง สะเปะสะปะเพราะยังไม่สามารถบังคับมือได้ จนกระทั่งประสาทมือเริ่มสัมพันธ์กับการควบคุมสายตาในงานที่ทำได้ จะเริ่มเขียนลากเส้นที่สะเปะสะปะไปสู่เส้นโค้ง มีการวนซ้ำเส้นเดิม มีทั้งเส้นในแนวตั้งและเส้นแนวนอน และจะลากเป็นวงกลม จากนั้นเริ่มเล่าถึงการขีดเขียน เริ่มสนใจและสำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัว สามารถแสดงออกมาในเส้นที่ตนขีดเขียน

2. เด็กวัย 4-7 ปี จะมีพัฒนาการในการเขียน โดยการขีดเขียนนั้นเริ่มมีความหมายชัดเจน ยิ่งขึ้นเป็นการเริ่มต้นสื่อสารด้วยภาพ เด็กเริ่มสร้างแบบในการวาดของตนแบบแผนหรือสัญลักษณ์แรกที่เด็กทำขึ้น ได้แก่ คน เพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวเด็กมากที่สุด

ทิสนา เขมมณี และคณะ (2535 : 76-77) ได้แบ่งพฤติกรรมการเขียนตามธรรมชาติของเด็กปฐมวัยออกเป็น 7 ลักษณะดังนี้

1. วาดแทนเขียน เด็กสื่อการคิดโดยใช้การวาดแทนเขียน
2. จีดเขียนแทนเขียน เด็กพยายามที่จะเขียนหนังสือแบบผู้ใหญ่แต่การเขียนของเด็กคือการขีดเขียนในระยะแรก เด็กอาจขีดเขียนไปทั่วหน้ากระดาษอย่างไม่มีระบบต่อมาเด็กจะรู้จักขีดเขียนจากซ้ายไปขวา สิ่งที่ขีดเขียนดูคล้ายตัวหนังสือมากกว่าภาพ
3. เขียนทำเครื่องหมายคล้ายตัวหนังสือ เด็กพยายามเขียนตัวหนังสือบางตัวคล้ายตัวอักษรบางตัวก็ไม่คล้ายตัวอักษรแต่เป็นรูปร่างตัวอักษรที่เด็กคิดขึ้นเอง
4. เขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีที่คิดขึ้นเอง เด็กอาจเขียนคำที่เขียนได้แล้ว เช่น ชื่อของตัวเองด้วยการสลับที่ตัวอักษรหรืออาจเขียนตัวอักษรสลับ
5. คัดตัวอักษร เด็กอาจคัดลอกตัวอักษรที่เน้นอยู่รอบตัว หรือบอกข้อความที่ต้องการจะเขียนให้ผู้ใหญ่ช่วยเขียนให้แล้วจึงนำไปลอก บางครั้งอาจเป็นการลอกหมดทุกตัว

บางครั้งเป็นการลอกเฉพาะคำที่ต้องการไปผสมกับคำที่เขียนได้แล้ว

6. เขียนโดยคิดสะกดคำขึ้นเอง เด็กจะคิดวิธีสะกดคำขึ้นเองเมื่อเขาไม่ทราบวิธีสะกดแบบผู้ใหญ่ เช่น เด็กเขียน คม แทนคำว่า ดอกไม้

7. เขียนสะกดคำใกล้เคียงหรือเหมือนกับวิธีสะกดของผู้ใหญ่ เช่น เขียนว่า “ขอบคุณค่ะ” โดยผสมพยัญชนะและสระตามเสียงของคำที่เขาพูดหรือได้ยิน

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 178-179) ได้แบ่งพัฒนาการทางการเขียนของเด็กปฐมวัยได้ดังนี้ เด็ก 2 ขวบ ลากเส้นขยุกขยิก ลากเส้นตามรูปร่างกลมได้ จับดินสอหรือปากกาโดยใช้ทั้งมือจับและทั้งแขนขยับเขยื้อนจะขีดเขียนจนเต็มหน้ากระดาษ พอใจกับรอยขีดเขียนตนเอง เด็ก 3 ขวบ ชอบเขียนตัวอักษรตัวโต ๆ ทุกหนทุกแบบชอบวาดและระบายสีเด็ก 4 ขวบ จดจำอักษรบางตัวได้ รวมทั้งจำชื่อตนเองได้ อาจเขียนชื่อตนเองได้ หรือเขียนได้เป็นบางตัว ชอบวาดและระบายสี การวาดรูปคน วาดแค่เพียงเส้นตรงแนวตั้งและร่างแบบหยาบ ๆ แต่วาดรูปกลมและสี่เหลี่ยมได้ เด็ก 5 ขวบ เขียนชื่อตนเองได้ การเขียนพยัญชนะตัวเลข อาจเขียนไม่เรียงลำดับและบางที่เขียนหัวกลับก็มี สามารถเขียนตัวเลขได้ แต่ตัวไม่เท่ากัน และมีขนาดพอดี ๆ จับดินสอปากกาหรือพู่กันได้ดีขึ้น ชอบวาดและระบายสีสามารถวาดภาพที่ยกขึ้นได้และภาพมีความสมบูรณ์มากขึ้น ชอบเขียนแบบสามารถวาดรูปสี่เหลี่ยมและวงกลมเข้าด้วยกัน ชอบถามถึงตัวสะกดของคำ

ราศี ทองสวัสดิ์ (2537 : 29) กล่าวว่า การสอนหนังสือในระดับปฐมวัยส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะที่ครูเริ่มสอน อ่าน-เขียน เร็ว แต่เด็กมิได้เรียนรู้ไปด้วย การจะเรียนอ่านเขียนได้ช้าหรือเร็วย่อมเป็นไปตามพัฒนาการของเด็ก

อิลลิส (Ellis, 1994 : 277) ระบุว่าการเขียนของเด็ก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

1. ขั้นก่อนเริ่มการเขียน (Prewriting) ขั้นนี้เป็นการเตรียมความพร้อมในการเขียน คิดเกี่ยวกับหัวข้อที่จะเขียน ครูสังเกตได้จากสิ่งที่เด็กมักชอบพูดถึง
2. ขั้นร่าง (Drafting) ขั้นนี้มีความสำคัญมากคือ การเปิดโอกาสให้เด็กพูดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาคิดออกแบบที่จะเขียนและร่างงานเขียน
3. ขั้นแก้ไข (Revising) เป็นขั้นให้เวลาเด็กตัดสินใจแก้ไขงานของตน ครูอาจให้คำแนะนำโดยกระตุ้นให้เด็กได้คิดหลายแง่มุม
4. ขั้นปรับปรุง (Editing) เป็นขั้นสุดท้ายเด็กต้องอ่านทบทวนตรวจตัวสะกดรูปแบบ การเขียน เครื่องหมายต่าง ๆ และอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจงานเขียนยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าลักษณะและพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัยจะเริ่มจากการวาดรูปเพื่อสื่อความคิด โดยการขีด ๆ เขียน ๆ การคิดแบบเขียนของตัวเอง การคัดลอกตัวอักษรจากแบบจนกระทั่งสามารถเขียนและสะกดได้ถูกต้องตามแบบการเขียนจริง ซึ่งจะเหมือนการเขียนของผู้ใหญ่ กระบวนการเขียนของเด็กจะแตกต่างจากผู้ใหญ่

7. ปัญหาเกี่ยวกับการเขียนของเด็กปฐมวัย

ปัญหาในการเขียน คือ การสื่อสารที่ไม่เข้าใจประเด็นของเรื่อง ไม่ทราบความต้องการ ขาดข้อมูล เด็กอ่านหนังสือไม่ออกจึงทำให้มีอุปสรรคในการเขียน การลำดับความคิด ยืดยาว ยืดยาวเยิ่นเย้อ ส่งผลให้การเขียนผิดพลาด ลำช้า ขาดประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุมาจาก

1. ปัญหาเรื่องความคิด ความคิดเป็นจุดกำหนดของการเขียน เป็นเรื่องราวที่สำคัญมากกว่าการเขียน โดยมีปัญหาด้านความคิด ได้แก่ คิดไม่ออกว่าจะเขียนอย่างไร เราจะสังเกตเห็นว่าถ้าคิดออก อยู่ที่ไหนก็เขียนได้แต่ถ้าคิดไม่ออกก็จะทำให้ขาดขั้นตอนของวิธีการเขียน คิดสับสน วกวน เริ่มคิดออกแต่ความคิดยังสับสน ไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไร เขียนแล้วไม่รู้จะเขียนต่ออย่างไร คิดไม่จบก่อนเขียนก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่คุณเขียนส่วนใหญ่มักจะอ่านยังไม่จบแล้วเขียนเลย

2. เขียนยืดยาวเยิ่นเย้อ เป็นปัญหาสำคัญสำหรับการเขียน การเขียนที่ดีต้องกระชับ ตรงประเด็น ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้

3. ขาดการประเมิน หลังการเขียนจะต้องมีการประเมิน ว่าการเขียนนั้นมีลักษณะที่ดีหรือไม่ อย่างไร

4. เขียนแล้วรู้เรื่องคนเดียว คนอื่นไม่รู้เรื่องด้วย ซึ่งผู้เขียนไม่สามารถอธิบายการเขียนให้ผู้อื่นเข้าใจได้

ดังนั้นการเขียนที่ดีควรจะต้องการลำดับความคิดก่อน รู้โครงสร้างแนวคิด รู้องค์ประกอบเนื้อหา รู้หลักการเขียนว่าจะต้องเขียนอย่างไรให้เข้าใจง่ายไม่วกวนสำหรับพ่อแม่อาจจะมึนงงหมายทางวิชาการ อยากให้เด็กอ่านออก เขียนได้ แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นคนดีของสังคม ชื่นชม การอ่านและการเขียนจะไปด้วยกัน เมื่อเด็ก ๆ ขีดเส้นลงบนกระดาษและบอกเล่าให้เราฟังว่าเขียนอะไร นั่นคือการเริ่มต้นของการเขียน ครูจะเริ่มสอนการเขียนด้วยการแสดงให้เห็นว่าการเขียนเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้ถ่ายทอดข้อความ ครูจะเขียนชื่อ เขียนคำต่าง ๆ และเขียนสัญลักษณ์ไว้ในห้องเรียน ในห้องเรียนจะมีกระดาษและอุปกรณ์สำหรับการเขียนไว้ให้เด็ก เพื่อจะได้หยิบใช้ได้สะดวก โดยความสามารถในการอ่าน

เขียน ความสามารถในการสื่อสารกับคนอื่น ๆ การพูดและการฟัง การอ่านและการเขียน เป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จในโรงเรียนและในการดำเนินชีวิต กิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนจะช่วยให้เด็ก ๆ พัฒนาทักษะที่สำคัญนี้

สรุปได้ว่าปัญหาการเขียนของเด็กปฐมวัย เกิดจากตัวเด็กและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เด็กคือเด็กยังเขียนไม่ได้รับความพร้อมทางร่างกายยังไม่มี จึงเป็นปัญหาไปถึงผู้คนรอบข้างที่ต้องช่วยกันสร้างประสบการณ์และความพร้อมในการเขียนให้แก่เด็กที่จะต้องฝึกคิด ฝึกใช้ประสาทสัมผัสระหว่างสายตาและการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อมือจนสามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้

8. การส่งเสริมพัฒนาการทางการเขียนของเด็กปฐมวัย

ความสามารถทางการเขียนของเด็กเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมเพราะเด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งส่วนใหญ่จะเริ่มต้นที่การวาดภาพ ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาด้วยการใช้ความคิด โดยการขีดเขียนสัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นประจำก็สามารถพัฒนามาเป็นการเขียนตัวอักษรได้

รัตนา ศิริพานิช (1973 : 25 ; อ้างอิงจาก สุชานันท์ สันติรุ่งเรือง. 2548 : 19) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเรียนของเด็กเริ่มเขียนไว้ว่า การเขียนตามความรู้สึกของเด็กเป็นงานยากและซับซ้อนกว่าการอ่านมากเพราะการอ่านนั้นเด็กใช้เพียงแต่สังเกต ความแตกต่าง ของตัวอักษรกับทำความเข้าใจความหมายตัวอักษร และใช้ความสัมพันธ์ระหว่างสายตากับสมองเท่านั้น แต่การเขียนเด็กจะต้องเพิ่มการประสานสัมพันธ์ระหว่างสมอง สายตาและการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อมือด้วย

มอร์โรว์ (Morrow. 1993 : 245) กล่าวว่า แนวทางส่งเสริมพฤติกรรมการเขียนให้เด็กปฐมวัยสามารถทำได้ดังนี้

1. ควรจัดสิ่งแวดล้อมให้มีอุปกรณ์ที่หลากหลายสำหรับให้เด็กได้ฝึกเขียน
2. ควรจัดกิจกรรมที่สนุกสนานให้เด็กได้เข้าร่วมเพราะเด็กจะทำผลงานจากประสบการณ์ที่เขาพอใจ
3. เด็กจะสังเกตการเขียนของผู้ใหญ่เสมอ ทั้งขณะทำงาน และในเวลาว่าง เพราะฉะนั้นผู้ใหญ่ควรทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก
4. เด็กต้องการ โอกาสและวัสดุอุปกรณ์ที่จะเขียนด้วยตนเอง
5. บางครั้งเด็กต้องการความช่วยเหลือในการตัดสินใจที่จะเขียนอย่าปล่อยให้เด็กเขียนคนเดียว
6. เด็กจะให้ความหมายสิ่งที่เขาเขียน เช่นตัวหนังสือ คำ เป็นต้น

7. ในการเขียนของเด็ก โดยมากจะมีความหมายในการสื่อสารดังนั้นต้องให้ความสนใจ

8. เด็กควรได้รับการสนับสนุนในระยะยาวทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อาจจะโดยการให้เขียนบันทึก เขียนการ์ด เขียนบัตรอวยพร ในโอกาสต่าง ๆ เขียนคำ เขียนสัญลักษณ์ เขียนประกาศ เขียนเรื่องราว และเขียนหนังสือ เป็นต้น

9. ควรอ่านเรื่องราวที่หลากหลายให้เด็กฟังเพราะอาจเป็นการจุดประกายความคิดของเด็ก

10. ควรหาโอกาสที่เหมาะสมในการสอนเด็กเขียน

11. ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เขียนคำจากต้นแบบ

พูนสุข บุญยสวัสดิ์ (2532 : 53-54) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมทางการเขียนให้แก่เด็กนักเรียน เป็นการเตรียมความพร้อมทางพัฒนาการต่างๆก่อนเขียน ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย เป็นการเตรียมความพร้อมในการรับรู้ทางตาสามารถสังเกต และจำแนกสิ่งที่เห็น การเคลื่อนไหวสายตาจับภาพจากซ้ายไปขวา

1.1 เตรียมความพร้อมของกล้ามเนื้อแขน มือ นิ้วมือ ให้มีนิ้วที่แข็งแรงในการจับดินสอให้มั่นคง โดยเตรียมความพร้อมที่จะใช้ตาและมือให้สัมพันธ์กันอย่างดี สามารถจับดินสอ ลากไปตามทิศทาง และเป็นรูปร่างที่ตามองเห็นได้

1.2 การเตรียมความพร้อมทางสติปัญญา โดยเตรียมความพร้อมในการจำ คือ ให้สามารถจำภาพของตัวอักษร และการจำลีลาการเขียนอักษรแต่ละตัว เตรียมความพร้อมในการคิดและการเข้าใจ

1.3 การเตรียมความพร้อมทางด้านอารมณ์และจิตใจ คือให้มีสุขภาพจิตดี อารมณ์ดี มีความสุข มีคุณธรรม

1.4 การเตรียมความพร้อมด้านสังคม คือรู้จักพูดคุย เล่น ทำงานร่วมกับคนอื่น

2. การเตรียมความพร้อมในการเขียน

2.1 การฝึกกล้ามมือในการเขียน

2.1.1 ฝึกเขียนเส้นอย่างเสรี

2.1.2 ฝึกเขียนเส้นพื้นฐาน 13 เส้น จากง่ายไปหายาก ได้แก่ เส้นลง เส้น

ขึ้น เส้นนอน เส้นโค้ง วงกลม หัวต่อทับเส้น

2.2 ฝึกเขียนพยัญชนะและสระที่มีรูปร่างง่ายรวม 30 ตัว

2.3 ฝึกเขียนพยัญชนะและสระที่มีรูปร่างยากรวม 14 ตัว

2.4 ฝึกการเขียนสระ วรรณยุกต์ เครื่องหมายต่าง ๆ

3. การเขียนคำ ประโยค และข้อความง่ายๆ

นิตยา ประพตติกิจ (2539 : 174-175) ได้กล่าวถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมการเขียนดังนี้

1. การฝึกใช้กล้ามเนื้อเล็ก ได้แก่ การเล่นเกมบนแผ่นบอร์ด การตัด การต่อภาพ การร้อยลูกปัด การผูกเชือก การรูดเชิ็บ การวาดและระบายสี
2. การฝึกเคลื่อนไหวโดยใช้ส่วนของร่างกายจะช่วยให้เด็กได้สังเกต ได้รู้สึกและเข้าใจ คำว่าสูง ต่ำ และทิศทาง รู้จักรูปร่าง เส้น การหมุนแขน การยกขาขึ้นลง
3. การฝึกทำความเข้าใจเรื่อง ซ้าย-ขวา โดยครูให้เด็กใช้อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งเคลื่อนไหว การผูกริบบิ้นหรือลูกกระดิ่งที่ข้อเท้าหรือมือของเด็ก
4. การเล่นเกมที่อาศัยการใช้นิ้วมือ เช่น การต่อบล็อกพลาสติกขนาดเล็กและขนาดกลาง การใช้แผ่นกระดานแม่เหล็ก
5. การเล่นเกม เช่น เกมปฏิบัติตามคำสั่ง การเล่นเกมที่ต้องอาศัยนิ้วมือ
6. การฝึกเรื่องตัวพยัญชนะ ครูแจกซองให้เด็กแต่ละคนเพื่อประสมตัวอักษรตามชื่อของตนเอง หรือแจกตัวเลขให้เรียงก็ได้ ถ้าโรงเรียนมีกระดานและตัวอักษรแม่เหล็กก็สามารถใช้ตัวอักษรหรือตัวเลขเรียงบนกระดานได้ นอกจากนี้ครูอาจใช้ตัวอักษรที่ทำด้วยไม้พลาสติกหรือกระดาษแข็ง เพื่อให้ นักเรียนลากเส้นตามแบบ
7. การเรียงชื่อสิ่งของ ครูจัดสิ่งของให้เรียงจากซ้ายไปขวาหรือจากบนลงล่างและเรียกเด็กให้ชี้พร้อมทั้งบอกชื่อสิ่งของนั้นตามลำดับที่วาง
8. การวาดภาพ
 - 8.1 ควรให้เด็กวาดภาพให้เสร็จอย่างน้อยสักส่วนหนึ่งก็ยั้งดี
 - 8.2 ให้เด็กลากเส้นตามรอยปะ
 - 8.3 ให้เด็กเขียนในอากาศหรือใช้นิ้วจุ่มน้ำแล้วเขียนบนพื้นซีเมนต์
 - 8.4 ให้ลากเส้นต่อภาพให้สมบูรณ์
 - 8.5 การโยงเส้นจับคู่ เช่นระหว่างแม่กับลูก (ของสัตว์ชนิดต่าง ๆ) รองเท้าแบบต่าง ๆ
9. การติดป้ายชื่อนอกจากเด็กมีป้ายชื่อติดเสื้อแล้ว ครูควรจัดทำป้ายชื่อนักเรียนเพื่อให้เด็กหยิบไปแขวนบนแผ่นกระดาน ซึ่งครูเขียนชื่อศูนย์การเรียนต่าง ๆ ไว้เด็กจะต้องสนใจก่อนว่าจะเลือกศูนย์ใด แล้วจึงนำป้ายชื่อตนไปแขวน หรือถ้ามีป้าย “อาสามัครในวันนี้” ก็ให้เด็กนำไปแขวนด้วย

10. ศิลปะ เช่น ให้เด็กละเลงสี แล้วใช้นิ้วเขียน (Finger Painting) ลงบนสีเรียบ ๆ นั้นหรือเขียนบนทราย การประเสศกระดาษรูปต่าง ๆ เป็นตัวอักษร การขยำกระดาษ การสานกระดาษหรือ โคมพรมเส้นโต ๆ ก็ได้

พรพรรณ ไร่ไพโรจพงษ์ (2550 : 21)กล่าวว่า แนวทางส่งเสริมพัฒนาการทางการเขียนของเด็กปฐมวัยทั้งครูและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันและควรจัดกิจกรรม สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กและมีอุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเขียนอย่างหลากหลาย การจัดกิจกรรมควรให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ให้เด็กได้มีโอกาสสำรวจ ค้นคว้า ทดลอง เพื่อพัฒนาให้เด็กมีคุณสมบัติของการเป็นผู้ส่งสาร ควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก ควรพูดคุยซักถามถึงสิ่งที่เด็กเขียน ตอบคำถามเมื่อเด็กสงสัย และประการสำคัญควรเป็นนักสังเกตที่ดีว่า เด็กสนใจอะไร เพื่อที่จะเชิญชวนให้เด็กเขียนเกี่ยวกับสิ่งนั้น

สรุปได้ว่าการส่งเสริมพัฒนาการเขียนของเด็กปฐมวัยต้องส่งเสริมให้มีความพร้อมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย กล้ามเนื้อมือกับตา ต้องแข็งแรงและสัมพันธ์กัน ด้านสติปัญญา การคิด ความเข้าใจ การจำ ด้านสังคม รู้จักพูดคุย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านอารมณ์ จิตใจ สุขภาพจิตดี อารมณ์ดีและมีความสุขกับการได้ขีดเขียน ครู ผู้ปกครองควรส่งเสริมการเขียนอย่างหลากหลาย ให้เด็กมีส่วนร่วมและโอกาสสำรวจ ค้นคว้า ทดลองหาสิ่งที่เด็กอยากสื่อสารให้ผู้อื่นได้รู้ และผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กด้วย

9. ประเภทของการเขียนของเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 47-48) กล่าวว่าพัฒนาการการเขียนเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องการที่เด็กจะมีพัฒนาการในขั้นที่สูงขึ้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับอายุที่เปลี่ยนไปเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่เด็กได้รับอีกด้วยการศึกษาพัฒนาการการเขียนของเด็กช่วยให้ครูทราบว่าเด็กมีพัฒนาการการเขียนแต่ละด้านอยู่ในขั้นใด และพัฒนาการขั้นต่อไปเป็นอย่างไร ทำให้สามารถจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กได้อย่างเหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ภาษาของเด็กต่อไป

1. การเขียนร่วมกัน (Shared writing) เป็นกิจกรรมที่ครูเขียนร่วมกับเด็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เด็กใช้กระบวนการเขียนตั้งแต่การตัดสินใจแสดงความคิดที่ประมวลไว้ออกมาเป็นภาษาเขียนให้ผู้อ่านรับรู้ด้วยการสร้างตัวอักษรหรือสัญลักษณ์สื่อความหมายที่ครอบคลุมความหมายที่ต้องการสื่อ โดยจัดเรียงตำแหน่งสิ่งที่เขียนจากซ้ายไปขวา และจากบนลงล่าง การเขียนร่วมกันทำให้เด็กรู้ว่าความคิดสามารถบันทึกไว้ด้วยข้อความได้ และทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการเขียน โดยในการเขียนร่วมกัน ครูอาจเริ่มต้นด้วย

การเชิญชวนให้เด็กสนทนาเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นเนื้อหาที่เด็กเริ่มและสัมพันธ์กับประสบการณ์จริงของเด็ก ครูแสดงแบบอย่างของการตัดสินใจถ่ายทอดความคิดเป็นข้อความหรือสัญลักษณ์ โดยการกระตุ้นให้เด็กช่วยกันบอกสิ่งที่ต้องการสื่อความหมาย แล้วให้เด็กช่วยกันสรุปข้อความที่เด็กช่วยกันบอกให้กะทัดรัด เหมาะที่จะเขียนเพื่อให้เด็กจำข้อความนั้น ได้ก่อนลงมือเขียน ให้ครูเป็นคนเขียนข้อความเองเพื่อป้องกันไม่ให้มีการวิจารณ์เด็กที่เขียนผิดต่อหน้าเพื่อนและครู จนเด็กที่เขียนเสียกำลังใจ และไม่กล้าเขียนอีก ระหว่างที่เขียนควรหมั่นถามให้เด็กติดตาม และบอกให้ครูเขียน ควรเขียนให้เด็กเห็นลีลามือที่ถูกต้องเขียนตัวหนังสือขนาดใหญ่พอที่เด็กจะเห็นทิศทาง การเขียนที่ถูกต้อง ทั้งนี้ ลายมือที่ครูเขียนมีส่วนสำคัญในการเป็นแบบอย่างให้แก่เด็ก ครูจึงควรระวังเรื่องลายมือและลีลามือที่ถูกต้องสวยงาม เมื่อเขียนเสร็จแล้วจึงอ่านทวนให้เด็กฟังอาจให้เด็กอ่านทวนอีกครั้ง และให้เด็กวาดภาพประกอบคำหรือข้อความ

เขียนร่วมกัน (Shared writing) เป็นกิจกรรมที่ครูเขียนเป็นแบบอย่าง (Teacher modeling) การสอนเขียนร่วมกันนี้จะมีสอนทุกวัน ๆ ละ 10 – 15 นาที ครูจะเขียนที่กระดานขาหยั่ง โดยเขียนบนกระดาษแผ่นใหญ่ การที่ใช้กระดาษก็เพื่อเก็บไว้ติดป้ายนิเทศ เมื่อครบสัปดาห์ก็จะเย็บเป็นเล่มและแขวนให้เด็กมาเปิดดู เรื่องที่เขียนทุกเช้าจะเป็นข่าวประจำวัน ครูเขียนวันที่ เดือน ปี และให้เด็กเล่าข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญของเด็ก ครูเขียนบนแผ่นกระดาษเพื่อให้เห็นว่าคำพูดของเด็กเป็นตัวหนังสือได้อย่างไร

2. การเขียนอิสระ (Independent writing) เป็นกิจกรรมที่เด็กเริ่มเนื้อหาที่ต้องการสื่อความหมายอย่างอิสระในช่วงเวลาของกิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุม เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเขียนเพื่อสื่อความหมายตามความสนใจและความสมัครใจ เด็กเป็นผู้เลือกเนื้อหาในการทำกิจกรรม เช่น การเขียนถ่ายทอดความคิดที่ผลงานศิลปะและผลงานการต่อบล็อก การบันทึกชื่อนิทานที่อ่าน การเขียนเพื่อทำอุปกรณ์ประกอบการเล่นบทบาทสมมติ เช่น ใบสั่งยา ใบรายการอาหาร การบันทึกอิสระจากการสังเกตในมุมวิทยาศาสตร์ โดยครูอาจเตรียมกิจกรรมให้เด็ก ได้เขียนอย่างมีความหมายโดยสัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้เนื้อหาจากหน่วยการเรียนรู้มาบูรณาการกับการเขียนอิสระตามมุมประสบการณ์ให้เด็ก ได้เลือกทำ เช่น การพิมพ์ภาพมือและเท้าที่มุมศิลปะในหน่วยตัวเรา การทำเมนูอาหารที่มุมร้านอาหารในหน่วยอาหารดีมีประโยชน์ เป็นต้น การดำเนินการจัดประสบการณ์การเขียนสำหรับเด็กปฐมวัยควรคำนึงถึงพัฒนาการและความสนใจของเด็กเป็นหลัก การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อ การเรียนรู้ภาษาช่วยให้เด็กคุ้นเคยกับการใช้ภาษาอย่างมีความหมาย การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา

ด้วยวิธีการใช้ภาษาตลอดทั้งวันตั้งแต่มาถึงโรงเรียนจนถึงเวลากลับบ้าน การดำเนินการดังกล่าวอย่างเหมาะสมย่อมช่วยให้เด็กเรียนรู้ภาษาอย่างมีความสุข มีพัฒนาการการเขียนที่เหมาะสมกับวัย และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ภาษาต่อไป

3. เขียนเองตามลำพัง (Independent writing) นิ้วมือของเด็ก 3 – 5 ขวบ จะยังไม่แข็งแรงพอในการจับดินสอเขียน ดังนั้น การบังคับเด็กเขียนให้ถูกต้อง เด็กจะกำดินสอแน่น และเมื่อยมือเร็วทำให้เด็กไม่ชอบการเขียน ปกติเด็กปฐมวัยจะชอบเขียนสื่อสาร ครูจึงควรให้เด็กเขียนตามความสมัครใจถ้าบังคับให้เด็กเขียนบรรทัด เขียนให้ถูก เด็กจะท้อใจ ซึ่งการประเมินผลตามแนวการจัดประสบการณ์การเขียนแบบสมดุลไว้ว่า จุดมุ่งหมายในการจัดประสบการณ์การเขียนแบบสมดุลให้แก่เด็ก คือ การพัฒนาทักษะการสื่อสาร ทักษะการหาข้อมูล ความรู้ และการคิดแก้ปัญหาทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการทำงาน และทักษะการศึกษาเรียนรู้ให้แก่เด็ก รวมทั้งเป็นการปลูกฝังเจตคติและค่านิยมใฝ่เรียนรู้ คิดวิเคราะห์ให้แก่เด็กด้วย การประเมินผลจึงเป็นการวินิจฉัยจุดอ่อนและจุดแข็งของการจัดประสบการณ์ว่า ช่วยให้เด็กบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างไร เพียงไร และเพื่อหาแนวทางการปรับปรุงการจัดประสบการณ์ในการพัฒนาเด็กให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายยิ่งขึ้น โดยวิธีการประเมินผลเด็ก ประกอบด้วย การสังเกตและบันทึกสังเกตว่าเด็กชอบอ่านและชอบเขียนหรือไม่ อย่างไร โดยสังเกตระหว่างช่วงเวลาอ่านร่วมกัน เขียนร่วมกัน และเวลาอื่น ๆ การฟังเด็กอ่าน ฟังเด็กพูด เล่าเรื่อง ชักถาม อภิปราย สรุป และศึกษาผลงานของเด็ก

สรุปได้ว่าประเภทการเขียนของเด็กปฐมวัยมี 3 ประเภทคือ การเขียนร่วมกัน โดยครูเขียนเป็นแบบอย่าง การเขียนอิสระ เด็กจะเขียนเองในกิจกรรมสร้างสรรค์และเล่นตามมุมประสบการณ์ และการเขียนเองตามลำพัง เด็กเขียนตามความสมัครใจเป็นทักษะการหาข้อมูลหาความรู้

เอกสารเกี่ยวกับการอ่านของเด็กปฐมวัย

1. ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของเด็ก เป็นปัจจัยอันสำคัญที่จะช่วยให้การเรียนรู้ด้วยตนเอง กว้างขวางและลึกซึ้งขึ้น การอ่านเป็นหนทางแห่งการพัฒนาภาษาและเป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาทางภาษาของเด็ก อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความคิดและสติปัญญา ส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้กระบวนการคิดที่นำไปสู่ทักษะ การฟัง พูด อ่านและเขียนได้อย่างมี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (นพิต อัสภากรณ. 2541 : 6)

ฮิลด์เรท (Hildreth. 1965 : 7) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า เป็นกระบวนการทางสมองที่จะแปลสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่มองเห็นทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างดั่งแท้

สตัฟเฟอ์ (Stauffer. 1980 : 6) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้หลายความหมายดังต่อไปนี้

1. การอ่านคือ กระบวนการอันซับซ้อน
2. การอ่านคือ การได้รับข่าวสารจากสิ่งพิมพ์
3. การอ่านคือ ความสามารถในการออกเสียงและทำความเข้าใจเรื่องราว
4. การอ่านคือ การแปลความหมายของตัวอักษร เครื่องหมายและสัญลักษณ์

ต่าง ๆ

5. การอ่านคือ การถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านโดยผ่านสิ่งพิมพ์

ลาฟ และ ฟลัด (Lapp and Flood. 1992 : 6) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้อ่านแปลความ คำ หรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรให้เข้าใจ

สิริพัชร์ เจริญวิโรจน์ (2541 : 145) ได้สรุปความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมอง โดยการใช้สายตาดูตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รับรู้และเข้าใจความหมายของคำหรือสัญลักษณ์แล้วสามารถแปลออกมาเป็นความหมายที่ใช้สื่อความคิด ความรู้ระหว่างผู้อ่านและผู้เขียนให้มีความเข้าใจตรงกันและผู้อ่านสามารถนำเอาความหมายนั้น ๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

ศรัทธน์ เจริญถิ่นจันทร์ (2542 : 6) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านหมายถึง การมองตัวอักษรให้ชัดเจน การเข้าใจความหมายของคำ การพิจารณาเลือกเอาความหมายที่ดีที่สุด ซึ่งเหมาะสมกับ ข้อความและเนื้อเรื่องตรงนั้น และการนำความหมายไปใช้ให้เป็นประโยชน์

ชญาสินทร์ (นามแฝง) (2545 : 9) ได้กล่าวถึง ความหมายของการอ่าน คือ ความสามารถในการออกเสียงตามตัวหนังสืออย่างถูกต้อง ตลอดถึงเป็นการรับรู้เรื่องราว เพื่อที่จะทำให้เกิดความจำ ความเข้าใจ และความคิด การอ่านเป็นการแปลความหมายของตัวอักษร

สรุป ความหมายของการอ่านได้ว่า การอ่าน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรับสารซึ่งผู้อ่านจะต้องรับรู้สัญลักษณ์ และตัวอักษร คำ กลุ่มคำ ประโยค แล้วจึงแปลความ

จากตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ออกมาเป็นความคิดและผสมผสานกับประสบการณ์เดิมทำให้ความเข้าใจในเรื่องราวที่อ่านได้นั้น และสามารถนำความคิดนั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์

2. ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญของการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ของเด็กเพราะการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสติปัญญา ทำให้เด็กพัฒนาทักษะทางภาษาทั้ง 4 ด้านได้ดียิ่งขึ้น

การอ่านเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาหาความรู้สำหรับเด็กทุกระดับชั้น เป็นพื้นฐานของการเรียนทุกวิชา และการเรียนรู้ความเจริญก้าวหน้าของโลกปัจจุบันได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการถ่ายทอดความรู้สึคนึกคิดจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน ช่วยให้บุคคลสามารถหาความรู้และประสบการณ์จากสิ่งที่อ่านไปปรับปรุง และพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้า อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ ความรอบรู้ให้กับเด็กปฐมวัยอีกด้วย ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง นอกจากนี้การอ่านยังช่วยให้ทุกคนดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ช่วยให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ช่วยให้ผ่อนคลายความเครียด การอ่านยังเป็นสื่อสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม เพราะการอ่านจะทำให้เกิดการพัฒนาคิด สติปัญญา จริยธรรม ศิลธรรม เขาว่าปัญญา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองทั้งทางด้านสติปัญญาและจิตใจ ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยไปสู่คนรุ่นหลัง ๆ ต่อไป (วันทนา เมืองจันทร์. 2547 : 25)

สรุปความสำคัญของการอ่านได้ว่า การอ่านเป็นทักษะพื้นฐาน ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ เป็นสื่อสำคัญในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม ช่วยผ่อนคลายความเครียด และทำให้คนทุกคนเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

3. องค์ประกอบของการอ่าน

วิสิฐศรี ตังคร โยธิน (2544 : 6) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญไว้ในการอ่านว่าองค์ประกอบที่สำคัญในการอ่านที่ทำให้การอ่านสัมฤทธิ์ผลมีดังนี้

1. ประสบการณ์ ประสบการณ์ในการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกันทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านต่างกัน จากการวิจัยพบว่า บุคคลที่ครอบครัวปลูกฝังให้รักการอ่านหนังสือ ได้ยินได้ฟังภาษาที่ดีหรือมีคนอ่านหนังสือให้ฟัง จะพัฒนาความสามารถในการอ่านได้ดีกว่าบุคคลที่ไม่มีประสบการณ์เหล่านี้เลย

2. วุฒิภาวะ วุฒิภาวะจะเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการเรียนรู้ของบุคคล การเปลี่ยนแปลงของวุฒิภาวะจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอน ความพร้อมด้านวุฒิภาวะอาจจะ

สังเกตจากข้อสรุปดังต่อไปนี้

- 2.1 อยู่ในวัยที่เหมาะสมกับการเรียนรู้หรือไม่
- 2.2 ได้รับการสะสมประสบการณ์มามากน้อยเพียงใด
- 2.3 มีพัฒนาการทางร่างกายเป็นปกติหรือไม่

3. สถิติปัญญา สถิติปัญญาเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การอ่านประสบความสำเร็จเพราะ สถิติปัญญาเป็นเครื่องแสดงถึงความสามารถในการเรียนรู้ ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการอ่านต้องสามารถจำรูปคำต่าง ๆ สามารถคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ สามารถลำดับเรื่องราวตามขั้นตอนได้ ตลอดจนนึกความสัญลักษณ์และสามารถแสดงความคิดเห็นด้วยคำพูดของตนเองได้

ศรีรัตน์ เิงกลิ่นจันทร์ (2542 : 13) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การอ่านที่สัมฤทธิ์ผล ควรมียอดประกอบเหล่านี้ คือ

1. การจำแนกความแตกต่างและความเหมือน หมายถึง การที่เด็กจำเป็นต้องรู้จักสังเกตเห็นความเหมือนและความแตกต่างของรูปทรงของวัตถุ รูปภาพรูปทรงเรขาคณิต และคำที่เขียนเป็นสัญลักษณ์ ความสามารถในการอ่านขึ้นอยู่กับความสามารถในการเห็นความแตกต่างของคำได้ดีกว่าการเห็นความเหมือนของคำและไม่ควรฝึกทักษะใดทักษะหนึ่งมากเกินไป

2. การจำแนกเสียงที่คล้ายคลึงจากการฟัง หมายถึง ความสามารถในการจำแนกเสียงช่วยให้การอ่านเป็นไปอย่างถูกต้อง และความสามารถในการจำแนกเสียงนั้นสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝน สิ่งสำคัญ คือ มิใช่การฝึกฝนให้เด็กฟังเสียงอย่างเดียว ควรฝึกควบคู่ไปกับการเห็นภาพของคำนั้น ๆ ด้วย และต้องให้เด็กออกเสียงคำนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากพยัญชนะหรือคำบางคำมีความใกล้เคียงกันมาก

3. ความสามารถในการฟังเรื่องราวต่าง ๆ หมายถึง การฝึกให้เด็กรู้จักคิดหาเหตุผล โดยครุตั้งคำถามประเภททำไม เธอรู้สึกอย่างไร อะไรจะเกิดขึ้นต่อไป หรือเรื่องนี้ให้ความรู้หรือเรื่องนี้ให้ข้อคิดอะไรแก่เราบ้าง

4. การเรียนรู้ศัพท์ หมายถึง การเรียนรู้คำศัพท์ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป จะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการอ่านมากขึ้น และถ้าหากต้องการให้การอ่านประสบความสำเร็จก้าวหน้าด้วยดี และสามารถนำความคิดจากการอ่านไปใช้ประโยชน์ได้ การเรียนรู้ศัพท์ใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก ดังนั้นจึงต้องหมั่นฝึกฝนให้เด็กเข้าใจความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ทั่วไปและศัพท์ใหม่ ๆ ให้มากที่สุด

5. การเขียน หมายถึง การใช้สายตามองตัวอักษรจากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง

ตามลำดับ ฉะนั้นการฝึกความสามารถทางการเขียนจึงเกี่ยวข้องกับการอ่าน การฝึกฝนการเขียนตัวอักษรทำให้เพิ่มทักษะด้านการอ่านได้เร็วขึ้น

6. การสร้างความสนใจในการอ่าน การสร้างความสนใจควรจะเริ่มตั้งแต่ออยู่ที่บ้าน และต่อเนื่องมาถึงโรงเรียน เช่น การเล่านิทาน ทำสมุดภาพ

7. การสร้างความคิดรวบยอด เด็กเรียนการสร้างความคิดรวบยอดจากประสบการณ์และความถี่ความกว้างของประสบการณ์ ประสบการณ์ที่มีความจำเป็นต่อการสร้างความคิดรวบยอดเป็นอันมาก การสร้างความคิดรวบยอดคือ ความสามารถในการคิดถึงคำนั้น ๆ ในลักษณะของนามธรรมเป็นพัฒนาการในการเข้าใจความหมาย ดังนั้น ในขั้นแรกเด็กต้องสามารถจำแนกสิ่งของอย่างหนึ่งออกจากสิ่งของอื่นได้ เมื่อเด็กมีความชำนาญขึ้นเด็กจะมีการรับรู้ที่เฉียบคมขึ้น กว้างขึ้นและมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น เด็กสามารถเข้าใจลักษณะที่สำคัญและไม่สำคัญของสิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมของตน เด็กสามารถใช้ประสบการณ์ของตนในการสร้างความคิดรวบยอด ซึ่งเริ่มด้วยการเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมจนกระทั่งสามารถจัดกลุ่มของสิ่งต่าง ๆ ได้และในที่สุดสามารถจำแนกประเภทได้

สรุป องค์ประกอบสำคัญในการอ่านสำหรับเด็ก ประกอบด้วย การฝึกการจำแนกภาพ การเรียนรู้พยัญชนะ ทักษะในการโยงความหมายกับสัญลักษณ์ที่เป็นตัวอักษรเข้าด้วยกัน ทักษะในการสะกดคำด้วยตนเอง การจำแนกความแตกต่างและความเหมือนการจำแนกเสียงที่คล้ายคลึงจากการฟัง ความสามารถในการฟังเรื่องราวต่าง ๆ เช่นการฟังนิทาน การเรียนรู้คำศัพท์ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป การใช้สายตามองตัวอักษรจากซ้ายไปขวา จากบนลงล่างตามลำดับ และการสร้างความคิดรวบยอด

4. คุณค่าและประโยชน์จากการอ่าน

ได้มีนักวิชาการหลายคนให้ความหมายของคุณค่าและประโยชน์จากการอ่านไว้ดังนี้

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2539 : 15-16) การอ่านเป็นการตอบสนองความต้องการของเด็กและความอยากรู้อยากเห็น ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จินตนาการของเด็ก และยังทำให้เกิดความพอใจ ช่วยให้สามารถติดตามการเล่านิทานได้ตลอด ทำให้เกิดความตื่นตัว อีกทั้งยังก่อให้เกิดโลกส่วนตัว และโลกแห่งจินตนาการ ช่วยเป็นแนวทางของการกระทำประพฤติ ปฏิบัติที่เหมาะสม ช่วยบำบัดทางจิตวิทยา เพิ่มความมีชีวิตชีวาและพัฒนาสุนทรีย์ ช่วยให้มีเวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ช่วยให้เกิดความรู้ทักษะต่าง ๆ ทำให้เกิดความเพลิดเพลินบันเทิงใจ และความสนุกสนาน

ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์ (2542 : 6) ได้กล่าวว่าคุณค่าของการอ่านจะเห็นได้ว่าการอ่านมีคุณค่าในทุก ๆ ด้าน และยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาจริยธรรม ศีลธรรม ในตนเองและช่วยเหลือ หลอมพฤติกรรมทางสังคม การอ่านเป็นสิ่งที่มีความประ โยชน์ต่อเด็กมากที่สุด ดังนั้นจึงจำเป็นต้อง พัฒนา การอ่านของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง

5. พัฒนาการการอ่านของเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 3-4) กล่าวว่าพัฒนาการด้าน การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองในการค้นหาความหมายของตัวอักษร เครื่องหมาย หรือ สัญลักษณ์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำไปใช้ให้เกิดประ โยชน์การอ่านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ ของการศึกษา เป็นทักษะทางภาษาที่ต้องได้รับการฝึกฝน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเด็กปฐมวัย เพื่อ เป็นแนวทางการใช้ภาษาและพัฒนาการอ่านในห้วงกวมต่อไป โดยมีขั้นตอนการพัฒนาด้ว น การอ่านของเด็กปฐมวัยไว้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การอ่านขั้นเริ่มแรก (Emergent Reading) เด็กจะดูหนังสือเรื่องที่ชอบพูด ข้อความในหนังสือด้วยภาษาของตน ทำท่าทางเหมือนอ่านหนังสือโดยไม่สนใจข้อความ ตามลำดับของเรื่อง จับใจความและตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อเรื่องโดยการใช้ ประสบการณ์เดิมของตนอ่านเรื่องสั้น ๆ ที่บอกให้ผู้ใหญ่บันทึกให้อ่านและเขียนตัวขีดเขียน รวมทั้งอ่านและพยายามคัดลอกหรือเขียนทับตัวอักษรของผู้ใหญ่

ขั้นที่ 2 การอ่านขั้นแรกเริ่มในระยะก้าวหน้า (Advanced Emergent Reading) เด็กจะกวาดตามองข้อความตามบรรทัด ดูข้อความที่มีตัวหนังสือตัวใหญ่ ตรวจสอบความถูก ต้อง โดยการเดาจากประสบการณ์เดิมและจากการชี้แนะ อ่านข้อความที่มีตัวอักษรและคำที่เห็น อยู่เป็นประจำ และหาคำที่มีตัวอักษรที่คล้ายคลึงกัน โดยการตรวจสอบจากจุดที่เริ่มต้นของ ประโยค

ขั้นที่ 3 การอ่านในระยะที่กำลังจะก้าวไปสู่การอ่านขั้นต้น (Emergent to Early Reading) เด็กจะรู้จักคำที่อยู่ในชีวิตประจำวันเมื่อเห็นคำนั้นในบริบทหรือสิ่งแวดล้อม รู้จักการ คาดเดาคำใหม่โดยดูรูปประโยคและความหมาย กวาดตาถูกทิศทางเมื่อมองข้อความที่คุ้นเคย ชี้ และบอกชื่อของตัวอักษรส่วนใหญ่ได้ พิจารณาตัวอักษรบางตัวและบอกว่าคือตัวอะไร พยายาม คัดลอกและตกแต่งรูปร่างของตัวอักษร และจำคำบางคำที่มีพยัญชนะต้นเหมือนกัน ได้

ขั้นที่ 4 การอ่านขั้นต้น (Early Reading) เด็กจะชี้หรือกวาดตามองจุดเริ่มต้นและ จุดจบของคำบางคำ ใช้เสียงพยัญชนะต้นที่รู้จักในการคาดเดาและตรวจสอบคำที่อ่าน บอก

ข้อสังเกตที่แสดงว่ารู้ว่าคำ ๆ เดียวกันสามารถผสมกับคำอื่นกลายเป็นคำใหม่ได้ คัดลอกหรือเขียนสื่อความหมายโดยใช้ภาษาง่าย ๆ ของตนเอง ใช้รูปประโยคที่ถูกต้องและกลับมาอ่านข้อความของตนเองได้ รวมถึงชี้หรือกวาดตามองจุดเริ่มต้นและจุดลงท้ายของประโยค

ขั้นที่ 5 การอ่านขั้นต้นในระยะก้าวหน้า (Advanced Early Reading) เด็กคาดเดาข้อความจากสิ่งชี้แนะ โดยคู่ตัวพยัญชนะตัวแรกของคำประกอบกับความรู้อื่นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปตัวอักษรกับเสียงตัวอักษร จำและตรวจสอบตัวอักษรที่สัมพันธ์กับเสียงของคำ ตรวจสอบคำที่อ่านด้วยการชี้ตัวอักษรในคำพร้อม ๆ กับการออกเสียงไปด้วย ใช้รูปและเสียงตัวอักษรเป็นหลักในการสะกดคำใหม่ที่ไม่รู้จัก หรือคำที่ไม่แน่ใจ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 120) กล่าวถึง พัฒนาการทางการอ่านของเด็กไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 (อายุ 3-5 ปี) เด็กวัยนี้สนใจหนังสือ เห็นการสร้างความหมายจากหนังสือเป็นเรื่องอักษรย์ ฟังคำที่อ่าน เล่นคำ สนใจตัวหนังสือที่อยู่รอบ ๆ ตัว ใช้ตัวหนังสือประกอบการเขียนภาพ ถือนั่งหนังสือหัวกลับอ่าน

ขั้นที่ 2 (อายุ 4-5 ปี) เด็กเลียนแบบการอ่าน อ่านเรื่องที่คุ้นเคย จำชื่อและคำต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อม เริ่มอ่านคำจากภาพ พุดคำที่เริ่มต้นเหมือน ๆ กัน เริ่มมีความรู้ในการถือนั่งหนังสือ จำคำสำคัญในโคลง กลอน นิทาน

ขั้นที่ 3 (อายุ 4-6 ปี) เด็กอ่านหนังสือคำคล้องจองที่คุ้นเคย ใช้ภาพเป็นสื่อสำหรับอ่าน จำตัวอักษร อ่านคำเริ่มต้น ลงท้าย สังเกตความแตกต่าง จับคู่ที่เหมือนกันในหนังสือ โคลงกลอน อ่านคำได้ในบริบทหนึ่ง แต่ไม่สามารถอ่านได้ในบริบทอื่น

วิไลฐ์ศรี ตังคร โยธิน (2544 : 7) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนของการพัฒนาการในการอ่านของเด็กแบ่งออกเป็น 4 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 คำแรกที่เด็กอ่านเป็นคำที่มีความหมายต่อชีวิต เช่น ชื่อ อาหาร ถนน ในขั้นพัฒนาการนี้ Goodman เรียกว่าเป็น “รากเหง้าของการอ่าน เขียน”

ขั้นที่ 2 เด็กคุ้นเคยกับตัวอักษรเพิ่มขึ้น เรียกชื่อได้หรืออ่านได้ถูกต้อง และเรียนรู้ที่อยู่ (ตำแหน่ง) ของตัวอักษร

ขั้นที่ 3 เด็กเข้าใจระบบแบบแผนการเขียนตัวอักษรว่าเริ่มเขียนจากซ้ายไปขวา เป็นพื้นฐาน ในขณะที่เดียวกันเด็กรู้จักรูปร่าง และเริ่มเข้าใจระบบของตัวอักษรอีกด้วย

ขั้นที่ 4 ระบบของตัวอักษร คือ เป้าหมายปลายทางสุดท้ายของการอ่าน

นิตยา ประพฤติกิจ (2539 : 180) ได้อธิบาย ขันพัฒนาการทางภาษาด้านการอ่านของ เด็กปฐมวัยตามช่วงอายุ ดังนี้

เด็ก 2 ขวบ อาจจำสิ่งของได้ สามารถเปิดหนังสือ ชี้และเรียกชื่อได้ถูกต้อง เด็ก 3 ขวบ อาจรู้จักคำง่าย ๆ (บางคนใช้วิธีท่องจำ บางคนก็จำได้เอง)

เด็ก 4-5 ขวบ บอกได้ถูกว่าคำไหนเหมือนหรือต่างกัน จำคำได้บ้าง เช่น ชื่อตัวเอง ป้ายประกาศ ชื่อขนมที่รับประทานบ่อย ๆ เป็นต้น

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 45-46) ได้อธิบายถึงความสนใจและความต้องการในการอ่านของเด็กปฐมวัย ดังนี้

เด็กแรกเกิด ถึง 3 ขวบ เด็กวัยนี้จะชอบฟังเสียงเพลง เห่กล่อม เสียงคนตรีเบา ๆ เสียง คำคล้องจอง เสียงสัตว์ สนใจรูปร่างสัตว์ต่าง ๆ รูปดอกไม้ รูปพ่อแม่ และรูปเด็กด้วยกัน เด็กวัยนี้ มีความสนใจน้อยประมาณ 2 ถึง 3 นาที มักจะเปลี่ยนช่วงความสนใจอยู่เรื่อย ๆ ไม่เกิน 5 นาที ชอบดูหนังสือภาพสีฉูดฉาด ชอบของเล่น เช่น ตุ๊กตาที่เป็นเด็กด้วยกัน หรือรูปตัวสัตว์ เด็กในวัย 2 ถึง 3 ขวบ จะบอกชื่อต่าง ๆ ที่คุ้นเคย เช่น สิ่งของและของเล่นต่าง ๆ จะเรียกชื่อตามความ แตกต่างได้ เช่น รถชนิดต่าง ๆ รถบรรทุก รูปภาพหนังสือได้ ชอบดูการ์ตูน ชอบอ่านหนังสือ ภาพ และชอบอ่านหนังสือที่ออกแบบทำเป็นรูปต่าง ๆ เด็กวัย 3 ถึง 6 ขวบ เด็กวัยนี้ชอบมีเพื่อน ชอบของเล่น สนใจตนเองน้อยลง พ่อแม่ควรหัดอ่านในเรื่องที่เด็กสนใจ เช่น สภาพแวดล้อม รอบ ๆ ตัว ต้นไม้ ดอกไม้ สนใจ ทองฟ้า พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาวต่าง ๆ เรื่องรูปทรง ต่าง ๆ เสียงต่าง ๆ ชอบดูหนังสือภาพเป็นภาพสัตว์ ตัวหนังสือน้อยภาพมาก (Picture Book) ชอบฟังคำพูดซ้ำ ๆ สั้น ๆ 3 ถึง 5 คำชอบอ่านหนังสือแต่ยังไม่แตกฉาน

สรุป ความสนใจและความต้องการในการอ่านของเด็กปฐมวัย ตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี จะชอบอ่านหนังสือที่มีรูปภาพโต ๆ สีสดใสสวยงาม ชอบอ่านตามเป็นคำ และประโยคสั้น ๆ และ มักสนใจกิจกรรมที่อยู่ใกล้ตัว ธรรมชาติรอบ ๆ ตัว สัตว์ ต้นไม้ ดังนั้น จึงควรคำนึงถึงความ ต้องการและความสนใจของเด็กตามช่วงอายุเป็นสำคัญ เพื่อกระตุ้นให้เด็กมีแรงจูงใจในการ อ่านมากขึ้น เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจ รับรู้ในการอ่านที่ง่ายขึ้น ครูควรจะศึกษาทฤษฎีการอ่านแต่ ละทฤษฎีเพื่อนำมาปรับใช้ในการสอนอ่าน

6. การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 40-48) การจัดกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวการจัดประสบการณ์ทางภาษาแบบธรรมชาติต้อง จัดให้สอดคล้องกับลักษณะหน้าที่ของภาษา กล่าวคือ เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กได้ใช้

ภาษาเพื่อการสื่อความหมายในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริงต่อไปนี้

1. การสนทนาข่าวและเหตุการณ์ (Morning message) เป็นกิจกรรมที่เด็กและครูได้สนทนาร่วมกันในช่วงเริ่มต้นกิจกรรมของแต่ละวัน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และได้เปลี่ยนกันเป็นผู้พูดและผู้ฟัง ครูควรส่งเสริมให้เด็กมีมารยาทที่ดีในการพูดและการฟัง หากเด็กคนใดไม่ต้องการพูดก็ไม่ควรถูกบังคับให้พูด เพื่อให้เด็กที่ไม่มั่นใจในตนเองรู้สึกสบายใจที่จะมีส่วนร่วมในการฟังการสนทนา หัวข้อที่ใช้สนทนาอาจเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน และเหตุการณ์พิเศษของแต่ละวัน เช่น วันนี้เราจะทำอะไรกันบ้าง จะมีใครมาที่ห้องเราบ้าง ฯลฯ เป็นข่าวสารจากเด็กซึ่งเด็กอาจเล่าเรื่องส่วนตัวของตนเอง หรือเล่าเกี่ยวกับสิ่งของที่ตนนำมา (Show & Tell) เด็กที่ได้เล่าเรื่องจะรู้สึกเสมือนว่าตนเองเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนกำลังพูดอยู่ นับว่าเป็นการช่วยขยายประสบการณ์ให้แก่เด็กคนอื่น ๆ ด้วย และเมื่อเด็ก ๆ รู้ว่าแต่ละวันเขาสามารถเล่าเรื่องเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อน ได้เด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับการเตรียมเรื่องที่จะพูดไว้ล่วงหน้า หรือเป็นหัวข้อที่เด็กสนใจ ซึ่งเด็ก ๆ จะพยายามหาข้อมูลมาให้มากที่สุดเท่าที่เขาจะทำได้ เด็ก ๆ อาจหาข้อมูลด้วยการพูดคุยกับคุณพ่อคุณแม่สังเกตหรือทดลองด้วยตนเอง ฯลฯ การสนทนาเป็นวิธีการสำคัญและเป็นวิธีการหลักที่ครูจำเป็นต้องใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาของเด็กปฐมวัย เพราะในขณะที่เด็กสนทนากับครู เด็กจะได้ยินแบบอย่างของการใช้ภาษาที่ถูกต้องเหมาะสม เมื่อเด็กสนทนากันเอง เด็กจะมีโอกาสฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ได้ยินคำศัพท์ใหม่ ๆ ได้ทำความเข้าใจการพูดของเพื่อน การที่เด็กได้เล่าเรื่องให้เพื่อนฟังทำให้เด็กรับรู้และเข้าใจเรื่องได้ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากขึ้น เด็กได้ใช้ภาษาบ่อยขึ้น เด็กจะรู้จักใช้คำถามถามเพื่อน รู้จักการหาข้อมูล ไว้ตอบคำถาม เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยังช่วยพัฒนาการยอมรับในสิ่งที่ผู้อื่นพูดอีกด้วย ระหว่างการสนทนาครูควรมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในการสนทนา ถ้ามีผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่คนอื่นอยู่ด้วยก็ควรให้บุคคลเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของการสนทนา ไม่ควรมีบรรยากาศของการตัดสินว่าสิ่งที่เด็กพูดถูกหรือผิด เพื่อส่งเสริมให้เด็กต้องการมีส่วนร่วมในการสนทนาและติดตามหัวข้อที่สนทนาอย่างสม่ำเสมอ

2. การอ่านออกเสียงให้เด็กฟัง (Reading aloud) เป็นกิจกรรมที่ครูเลือกวรรณกรรมสำหรับเด็กที่ตีมาอ่านให้เด็กฟัง ครูควรจัดให้มีช่วงเวลาเฉพาะสำหรับการอ่านออกเสียงให้เด็กฟัง (Story time) กิจกรรมนี้อาจจัดเป็นกิจกรรมกลุ่มย่อยหรือจัดสำหรับเด็กกลุ่มใหญ่ก็ได้ โดยครูเลือกหนังสือที่เด็กสนใจมาอ่านให้เด็กฟัง ครูควรอ่านชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ผู้วาดภาพประกอบ อ่านเนื้อเรื่องพร้อมกับชี้คำขณะที่อ่าน เปิดโอกาสให้เด็กได้ถามคำถาม หรือสนทนาเกี่ยวกับตัว

ละคร หรือเรื่องราวในหนังสือ ครูอาจเชิญชวนให้เด็กคาดเดาเหตุการณ์ในเรื่องบ้าง และควรเตรียมข้อมูลที่จะช่วยให้เด็กเข้าใจคำยากที่ปรากฏในเรื่อง ถามคำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิดวิเคราะห์ และจัดกิจกรรมต่อเนื่องจากเรื่องที่ย่าน ให้เด็กเลือกทำตามความสนใจ เช่น เตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ปรากฏในเรื่องให้เด็กได้เล่นสมมติ เตรียมภาพให้เด็กได้เรียงลำดับเรื่องราว เป็นต้น ช่วงเวลาที่ครูอ่านหนังสือให้เด็กฟังนี้ควรเป็นช่วงเวลาที่ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและเด็ก ครูควรอ่านหนังสือให้เด็กฟังทุกวันเพื่อช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน และช่วยให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับการใช้หนังสือ การใช้สิ่งชี้แนะในการคาดคะเน และตรวจสอบการคาดคะเน

3. การเล่าเรื่องซ้ำ (Story retelling) การให้เด็กเล่าเรื่องซ้ำเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถในการจับใจความจากการดูภาพและฟังเรื่องราว เด็กจะได้ฝึกแปลความ ตีความ คาดคะเน ตรวจสอบความเข้าใจตนเองและเก็บประเด็นสำคัญ แล้วผสมผสานสิ่งที่ฟังเป็นเรื่องราวและพูดถ่ายทอดความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ การให้เด็กเล่าเรื่องซ้ำจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการอ่าน เด็กปฐมวัยเรียนรู้การจับใจความด้วยการฟังนิทาน เพราะนิทานมีโครงสร้าง ดีตาในการเขียน และเรื่องราวที่เด็กคุ้นเคยเอื้อให้เด็กสามารถใช้ความรู้เดิมในการจับใจความจากเรื่องที่ฟัง และดูภาพประกอบ การจัดกิจกรรมให้เด็กเล่าเรื่องซ้ำ ควรต้องเป็นแบบอย่างในการเล่านิทานให้เด็กฟังแล้วจัดให้เด็กได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันจากสิ่งที่ได้ฟัง โดยบรรยายและสรุปความคิดเข้าด้วยกัน โดยดำเนินการตามขั้นตอนของกิจกรรม ดังนี้

3.1 ขั้นก่อนเล่านิทาน ครูสนทนากับเด็กโดยให้เด็กเล่าชื่อเรื่อง และเรื่องจากภาพปก และระลึกประสบการณ์เดิม

3.2 ขั้นขณะเล่านิทาน ครูถามคำถามเป็นระยะเพื่อให้เด็กแปลความ ตีความและตรวจสอบความเข้าใจ

3.3 ขั้นหลังเล่านิทาน แบ่งเป็นขั้นทบทวน โดยครูเลือกจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กทบทวนเรื่องราวที่ได้ฟัง กิจกรรมที่จัดอาจเป็นป้ายนิเทศนิทาน แผนผังนิทาน ภาพตัดต่อนิทาน ภาพแขวนต่อเนื่อง กล้องนิทาน แผ่นพับนิทาน หนังสือนิทาน ฉากนิทาน กระดาษนิทาน การเชิดหุ่น หรือการเล่นบทบาทสมมติ และขั้นเล่าเรื่องที่ฟัง โดยเปิดโอกาสให้เด็กเล่าเรื่องให้ผู้อื่นฟัง การเล่าเรื่องอาจเป็นกิจกรรมระหว่างครูกับเด็ก หรือเป็นกิจกรรมระหว่างเด็กกับเด็กด้วยกัน เพื่อให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการเรียนและฝึกปฏิบัติในสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว ทั้งนี้ ครูควรเสริมแรงอย่างเหมาะสมขณะเด็กเล่าเรื่องซ้ำให้ผู้อื่นฟังด้วย

4. การอ่านร่วมกัน (Shared reading) เป็นกิจกรรมที่มีเครื่องหมายหลัก หรือสื่อ

พื้นฐานคือหนังสือเล่มใหญ่ ซึ่งขนาดของตัวหนังสือใหญ่พอที่เด็กที่นั่งอยู่ข้างหลังมองเห็นคำหรือตัวหนังสือในแต่ละหน้า หนังสือเล่มใหญ่ที่เลือกมาใช้ควรเป็นวรรณกรรมเด็กที่เป็นที่คุ้นเคย และเป็นประเภททายได้ (Predictable book) กิจกรรมการอ่านร่วมกันมีจุดประสงค์เพื่อให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับการใช้หนังสือตัวอักษร เครื่องหมายวรรคตอน และการใช้สิ่งชี้แนะในการคาดคะเน และตรวจสอบการคาดคะเนขั้นตอนของการอ่านร่วมกันเริ่มตั้งแต่การอภิปรายถึงเนื้อเรื่องของหนังสือที่จะอ่าน หรือนำสิ่งของที่สัมพันธ์กับเรื่องมาเสนอ เพื่อช่วยให้เด็กเริ่มสนใจหนังสือที่จะอ่านและช่วยให้เด็กมีความรู้พื้นฐานในเรื่องที่จะอ่านด้วย อ่านหนังสือให้เด็กฟังทั้งเรื่องเพื่อให้เด็กสนใจ ซึ่งคำขณะที่อ่านเพื่อให้เด็กคุ้นเคยกับตัวหนังสือ คำ หรือข้อความ เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการอ่าน สนุกกับส่วนที่ทายล่วงหน้าได้ เมื่ออ่านร่วมกับเด็กหลายครั้งแล้วครูควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ส่วนย่อยของข้อความที่เป็นประโยค วลี หรือคำ โดยการทำหน้าที่ปกปิดตัวหนังสือเพื่อให้เด็กเห็นคำหรือวลีที่ต้องการเน้นให้ชัดเจนขึ้นและให้เด็กที่เป็นอาสาสมัครอ่าน นอกจากทำหน้าที่ปกปิดแล้วครูอาจใช้กิจกรรมการเติมคำที่เจาะจงที่หายไป (Cloze) กิจกรรมนี้จะช่วยให้เด็กเข้าใจได้ว่าข้อความหรือคำไม่ใช่รูปภาพและเรียนรู้ว่าตัวหนังสือจะมีทิศทาง ซึ่งการเติมคำที่หายไปนี้อาจเป็นประเภททางเสียงและประเภททางตา เช่น ครูเขียนแถบประโยค 1 – 2 ประโยค จากหนังสือไปติดบนกระดาน โดยเว้นคำไว้ 1 คำ แล้วขีดเส้นใต้คำที่เว้นไว้ ให้เด็กเติมคำที่ขาดหายไป โดยใช้ภาษาเขียนหรือครูอาจใช้กิจกรรมการเน้นที่คำสำคัญด้วยการทำบัตรคำสำคัญไว้ให้เด็กนำไปเทียบกับคำในหนังสือตามความสนใจ หรืออาจทำบัตรภาพจากในหนังสือให้เด็กจับคู่ภาพกับเนื้อความในหนังสือก็ได้ หลังจากที่ได้อ่านร่วมกันแล้ว ครูควรจัดกิจกรรมการสื่อภาษาและกิจกรรมการเล่นเกมภาษา เพื่อให้เด็กได้สื่อความหมายสิ่งที่ได้อ่าน กิจกรรมการสื่อภาษา ได้แก่ การทำหนังสือนิทานการแสดงละคร การเล่าเรื่องซ้ำ การทำงานศิลปะ การทำภาพผนัง ฯลฯ โดยใช้หนังสือเล่มใหญ่ เป็นสื่อ ส่วนกิจกรรมการเล่นเกมภาษา ได้แก่ เกมหาคำที่เหมือนกันในนิทาน เกมหาชื่อตัวละคร เกมพูดตามเครื่องหมายวรรคตอน เกมลำดับภาพและข้อความจากเรื่อง เป็นต้น

5. การสอนอ่านแบบชี้แนะ (Guided reading) เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กมีความรู้พื้นฐานใน ด้านการอ่านอย่างเหมาะสมกับระดับความสามารถของเด็ก เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับเด็กเป็นรายบุคคลหรือทำงานกับเด็กเป็นกลุ่มย่อย 4 – 8 คน ครูควรเลือกหนังสือที่มีระดับความยากเหมาะสมกับกลุ่มเด็ก โดยพิจารณาจากความซับซ้อนของเรื่องและภาษาที่ใช้ในนิทาน ลักษณะของประโยคที่เล่าเรื่อง และภาพประกอบที่ช่วยให้เด็กคาดเดาเรื่อง

และคำได้มาใช้ในการอ่านร่วมกับเด็ก กิจกรรมนี้มีเงื่อนไขสำคัญที่กลุ่มเด็กและครูต้องมีหนังสือที่ครูเลือกไว้ทุกคน เมื่อครูประเมินว่าเด็กต้องได้รับการเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานเรื่องใด ครูจะตั้งวัตถุประสงค์ในเรื่องนั้น เพื่อนำมาสอดแทรกในการอ่านร่วมกับกลุ่มเด็ก ความรู้พื้นฐานในการอ่านของเด็ก เช่น ส่วนประกอบของหนังสือ การใช้หนังสือการคาดเดาเรื่องราวจากภาพหรือโครงสร้างของประโยค การเชื่อมโยงเรื่องราวกับประสบการณ์เดิมของเด็ก การรู้จักคำใหม่ การเล่นกับเสียงของตัวอักษรหรือพยัญชนะต้นของคำ การคาดเดาคำใหม่จากภาพและตัวอักษร ฯลฯ (Neuman and Bredekamp, 2000 : 28) ทั้งนี้ ครูต้องกำหนดช่วงเวลาเฉพาะในการสอนอ่านแบบชี้แนะ ซึ่งในแต่ละสัปดาห์เด็กควรมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมนี้อย่างน้อย 1 ครั้ง สิ่งสำคัญในการสอนอ่านแบบชี้แนะ คือ การที่ครูสอนทักษะย่อย ๆ นี้จะต้องไม่ทำมากเกินไปจนเสียรสชาติของเรื่องที่อ่านด้วยกัน

6. การอ่านอิสระ (Independent reading) เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเลือกอ่านตามความสนใจ สื่อที่ใช้ในการอ่านอาจเป็นหนังสือประเภทต่าง ๆ คำคล้องจอง เนื้อเพลง หรือสื่อต่าง ๆ เช่น ป้ายข้อความต่าง ๆ ในห้องเรียน ป้ายประกาศเตือนความจำ คำแนะนำในการใช้และเก็บของเล่น คำขวัญ คำคล้องจองประจำมุม ป้ายสำรวจชื่อเด็กที่มาโรงเรียน ป้ายแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ป้ายอวยพรวันเกิด รายการอาหารและของว่างประจำวัน ปฏิทิน รายงานอากาศประจำวัน เป็นต้น การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวการจัดประสบการณ์ทางภาษาแบบสมดุลประกอบด้วยวิธีการต่าง ดังต่อไปนี้

6.1 อ่านหนังสือให้ฟัง (Read aloud) และเล่านิทานให้ฟัง (Storytelling) เป็นกิจกรรมการอ่านหนังสือต่าง ๆ ให้เด็กฟังเป็นประจำทุกวัน ซึ่งสามารถทำได้ตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ จนถึงชั้นมัธยมศึกษา

6.2 อ่านในใจให้เป็นนิสัย (Sustained silent reading) เป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้มีโอกาสเลือกหนังสือที่มีอยู่ในห้องเรียน หรือที่ขอยืมจากห้องสมุดมา และให้นั่งอ่านเงียบ ๆ ทุก ๆ วัน ละประมาณ 5 – 10 นาที

6.3 อ่านร่วมกันทั้งชั้น (Shared reading) เป็นกิจกรรมการอ่านให้เด็กฟังทั้งชั้น โดยใช้หนังสือเล่มใหญ่ (Big books) หนังสือเล่มหนึ่งจะใช้ 3 – 5 วัน โดยที่เมื่ออ่านจบในวันแรกจะให้เด็กเล่าเรื่องย้อนกลับ และมีการอภิปรายเพื่อฝึกคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา เรียงลำดับเรื่อง ในวันที่สองมีการอ่านซ้ำทบทวน ฝึกการสะกดคำหรือหลักภาษา ฝึกการเขียนจากรูปแบบของหนังสือที่อ่าน ฝึกทำหนังสือ วันที่สามก็อ่านทบทวน และทำกิจกรรมภาษาต่อ วันที่สี่ทำกิจกรรมต่อ และวันที่ห้าเป็นการนำเสนอผลงานของเด็ก โดยการอ่านร่วมกันทั้งชั้นในระดับ

อายุ 3 – 4 ขวบ มุ่งให้เด็กคุ้นกับหนังสือ และได้ทักษะการพูดการฟังและการเข้าใจความหมาย โดยไม่ได้มุ่งให้เด็กอ่านหนังสือออก สำหรับเด็กในระดับอายุ 5 – 7 ขวบ จะเริ่มสอนอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยให้เด็กออกมาตั้งเป็นวงกลมหน้าชั้น อ่านจนจบเล่มในแต่ละครั้งเพื่อให้เด็กเข้าใจเรื่อง หลังการอ่านครูจะสนทนา ซักถาม เพื่อฝึกการคิดของเด็ก เช่น ให้เล่าเรื่องเพื่อฝึกเรียงลำดับเหตุการณ์ของเรื่อง ซักถามถึงตัวละคร เหตุการณ์ สถานที่ ระยะเวลา ปมปัญหา และวิธีแก้ปัญหาในเรื่อง นอกจากนี้ยังมีการนำบทเรียนฝึกสะกดคำมาสอนวันละ 10 – 15 นาที คำที่ใช้สอนจะนำมาจากหนังสือที่อ่าน และใช้คำศัพท์ฝาผนัง (Word wall) เพื่อทบทวนมากขึ้น

6.4 ฝึกอ่านกลุ่มย่อย (Guided reading) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการสอนภาษาเพราะเป็น โอกาสที่ครูจะได้สังเกตเห็นความสามารถและปัญหาในการอ่านของเด็กแต่ละคน การสอนอ่านกลุ่มย่อยนี้ครูจัดแบ่งเด็กเป็นกลุ่มเล็กประมาณ 4 – 6 คนต่อกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มมีระดับความสามารถในการอ่านใกล้เคียงกัน เด็กในกลุ่มจะใช้หนังสือเล่มเล็ก แต่หนังสือนี้จะไม่ใช่เล่มเดียวกับที่ใช้อ่านร่วมกันในกลุ่มใหญ่ ครูจะให้เด็กกลุ่มย่อยเปิดอ่านหนังสือเงียบ ๆ จบแล้วครูจึงอธิบายเรื่องและทำให้เด็กดูและชี้ตาม การจัดกลุ่มนี้จะยืดหยุ่นและเปลี่ยนกลุ่มได้ตามความเหมาะสม ระหว่างที่ครูอยู่กับกลุ่มย่อยนี้ เด็กที่เหลือซึ่งจัดเป็นกลุ่มย่อยต่าง ๆ แล้วจะได้รับมอบหมายให้ทำงานต่าง ๆ เช่น เขียน อ่านเป็นคู่ ประดิษฐ์สิ่งของ วาดภาพ ซึ่งเป็นกิจกรรมภาษา ใน 1 วันครูอาจสอนได้ 2 – 3 กลุ่มย่อย และสามารถสอนเด็กได้ครบแต่ละคนทุกคนในหนึ่งสัปดาห์

6.5 อ่านเองตามลำพัง (Independent reading) เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กเลือกหนังสือโดยอิสระและอ่านเอง การให้เด็กเลือกหนังสือเองและนำไปอ่านนี้เป็นวิธีการฝึกนิสัยรักการอ่าน ครูจึงต้องทำมุมห้องสมุดในห้องเรียนให้เด็กใช้เวลาที่เหลือในห้องเรียนเลือกหนังสือไปอ่านเอง

6.6 อ่านหนังสือที่บ้าน (Home reading) เป็นกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านตลอดชีวิต ครูจะให้เด็กทำการบ้านอ่านหนังสือที่บ้านทุกวัน โดยให้เด็กยืมหนังสืออ่านที่บ้านจะเป็นการอ่านให้พ่อแม่ฟังหรืออ่านเงียบตามลำพัง และจะมีสมุดบันทึกชื่อเรื่องที่อ่านและให้ผู้ปกครองเซ็นชื่อกำกับ ครูควรจัดให้เด็กมีเวลาเลือกอ่านอย่างอิสระตามความสนใจ และอาจจัดบันทึกการอ่านของเด็ก โดยการให้เด็กเล่าหรือพูดคุยเรื่องที่อ่านให้ครูหรือเพื่อนฟัง ครูช่วยบันทึกสิ่งที่เด็กอ่านหรืออาจให้เด็กจดชื่อหนังสือที่ตนอ่านลงในสมุดบันทึก

6.7 การอ่านตามลำพัง (Sustained silent reading-SSR) วิธีการส่งเสริมการอ่านที่ดี คือ การให้เด็กมีโอกาสในการอ่านจริง ๆ ครูควรจัดให้มีช่วงเวลาเฉพาะที่เด็กทุกคน รวมทั้งครูเลือกหนังสือมาอ่านตามลำพัง

ช่วงเวลานี้เด็กจะได้เลือกหนังสือที่ตนชื่นชอบหรือสนใจมาอ่าน แม้ว่าชื่อของกิจกรรมจะเป็นการอ่านเงียบ ๆ โดยไม่รบกวนผู้อื่น แต่ในทางปฏิบัติเด็กอาจพูดออกเสียงเพิ่มพำระหว่างการอ่านบ้าง ครูไม่ควรบังคับให้ทุกคนเงียบสนิทระหว่างการอ่าน กิจกรรมนี้อาจใช้เวลาประมาณ 5 – 10 นาทีต่อวัน ควรเป็นเวลาที่มีอิสระในการเลือกอ่านโดยครูไม่ต้องมอบหมายงานต่อเนื่องจากการอ่านให้เด็กทำ

สรุป การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กได้ใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมายในชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการรับฟังข่าวสาร การอ่านออกเสียง การอ่านตามลำพัง การอ่านหนังสือที่บ้าน การเล่านิทาน การอ่านแบบอิสระที่มีหลากหลายวิธีให้เด็กได้เลือกทำเพื่อเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กเอง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้

สังคมในปัจจุบัน ทุกคนมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง ตามความต้องการอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงมีการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดและกระจายความรู้ ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน และระหว่างหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในระดับต่าง ๆ ตลอดจนการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ เกิดเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน จึงเป็นแนวทางใหม่ในการจัดการศึกษาที่มีคุณลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ของทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย
2. อาศัยองค์ความรู้เดิมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการพัฒนา
3. มีชุมชนเป็นหน่วยจัดการศึกษา ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อ

ร่วมกันแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในลักษณะเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาชุมชนเพราะเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน ทำให้ชุมชนมีโอกาสคิดวิเคราะห์หาสาเหตุ หาทางแก้ไข ทดลองปฏิบัติและสรุปร่วมกัน ชุมชนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน ดังนั้น ภาพการจัดการศึกษาจึงเปลี่ยนไปจากเดิม คือ จากการจำกัดอยู่ในสถาบัน เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัยเพราะมีระบบมาตรฐาน มีวุฒิบัตร มี

กระดานดำ ซอหลักและมีครูถ่ายทอดความรู้ที่ตนต้องการให้นักเรียนเรียนรู้ โดยมีนักเรียนนั่งเป็นแถว ฟังสิ่งที่ตนอยากรู้บ้าง ไม่อยากรู้บ้าง มาเป็นภาพการศึกษาใหม่ ที่ผู้เรียนเรียนได้ตามความสนใจ ความต้องการ ความพร้อม และความสามารถ ไม่จำกัดอายุ เพศ เวลา สถานที่ หลักสูตร ชั้นและวิธีสอนครูเป็นผู้รวบรวมทรัพยากรในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เสริมสร้างประสบการณ์ด้วยการปฏิบัติ แหล่งเรียนรู้จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาในระบบใดก็ตาม (กรมสามัญศึกษา. 2542 ข : 1-2)

1. ความหมายของแหล่งเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กล่าวว่าแหล่งเรียนรู้ หมายถึง “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” ซึ่งอาจเป็นสภาพ สถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอน ที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน หรือศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะที่สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันกับการประเมินผลในชั้นหรือห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ตาม

มาตรา 25 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น เป็นต้น

ราชบัณฑิตสถาน (2538 : 706-904) ได้ระบุใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความว่า แหล่ง น. ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด แห่ง ที่เรียน เรียน ก. ศึกษาเพื่อให้สนใจจำได้ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ หรือความชำนาญ รู้ ก. แจ้ง เข้าใจ ทราบ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 150) ให้ความหมายคำว่า แหล่งการเรียนรู้หมายถึง แหล่งข้อมูล สารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่ง การเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 2-3) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่ง หรือที่รวม ที่อาจมีสภาพหรือสถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบต่างไปจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน หรือศูนย์กลาง

การเรียนรู้เป็นการเรียนรู้ที่กำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ์ (2544 : 28) ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ คือ ถิ่น ที่อยู่บริเวณ ป่าเกิด แห่ง ที่ หรือศูนย์รวมความรู้ที่เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจและความชำนาญแหล่งเรียนรู้จึงอาจเป็นไปได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคลสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต

ผ่องศรี สมยา (2544 : 8) ให้ความหมายว่า แหล่งเรียนรู้ คือ ศูนย์รวมความรู้ที่เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ

ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ (2544 : 43) ได้ให้นิยามความหมายของแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสารสารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

กู๊ด (Good. 1959 : 114) ให้ความหมายคำว่า แหล่งความรู้ในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษาที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ โรงมหรสพ ห้องสมุด สวนสาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงบุคคลหรือกลุ่มคน ที่อยู่ในชุมชนด้วย

วิททิชซ์ และสคัลเลอร์ (Wittich & Schuller. 1962 : 229) ให้ความหมายคำว่า แหล่งความรู้ในชุมชน หมายถึง ประชาชน สถานที่ และสิ่งของที่อยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถนำมาใช้ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง

นิโคลส์ (Nichols. 1971 : 341) ให้ความหมายคำว่า แหล่งความรู้ในชุมชน หมายถึง แหล่งที่เป็นวิชาการสำหรับโรงเรียน ประกอบด้วย ประชาชน สถานที่ สิ่งต่างๆ และกิจกรรมทั้งหลายที่นำมาใช้ในการศึกษาของนักเรียน เพื่อให้เป็นพลเมืองดี

สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ หมายถึงแหล่งที่ผู้เรียน แสวงหาความรู้ ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง ซึ่งเรียนรู้จากธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น จนเกิดความรู้ ความเชี่ยวชาญ

2. ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการต้องสนับสนุน ส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาให้ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล (กรมวิชาการ. 2544 : 3) และยังมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้ ดังนี้

ชัยวัฒน์ บุญทริก (2544 : 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่มีลักษณะเป็นแหล่งทรัพยากรทางการศึกษาไว้ 2 ด้าน

1. ด้านปริมาณของทรัพยากร

1.1 มีผลต่อประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะหากทรัพยากรมีเพียงพอ การดำเนินกิจกรรมขององค์กรจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 มีผลต่อประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะหากปริมาณของทรัพยากรไม่เพียงพอ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ก็ไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้ เปรียบเสมือนการวิ่งของรถยนต์ ถ้าหากมีน้ำมันไม่เพียงพอ ก็ไม่สามารถวิ่งถึงจุดหมายได้

1.3 มีผลต่อการเลือกกิจกรรมที่จะปฏิบัติ เพราะปริมาณจะเป็นตัวกำหนดตัวหนึ่งในการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมตามความจริงนั้น กิจกรรมจะเป็นตัวกำหนดทรัพยากร แต่ในบางกรณี ทรัพยากรจะเป็นตัวกำหนดกิจกรรม เนื่องจากข้อจำกัดของทรัพยากรและความจำเป็นที่จะต้องดำเนินกิจกรรมให้บรรลุภายในเวลาที่จำกัด

2. ด้านคุณภาพของทรัพยากร

2.1 มีผลต่อประสิทธิภาพของกิจกรรม เพราะคุณภาพของทรัพยากรจะมีผลต่อประสิทธิภาพค่อนข้างสูง แม้ทรัพยากรจะมีมากก็ตาม ถ้าหากปราศจากคุณภาพแล้ว การดำเนินการก็จะปราศจากคุณภาพด้วย

2.2 มีผลต่อประสิทธิภาพของกิจกรรม เพราะคุณภาพของกิจกรรมมีความสัมพันธ์เป็นอย่างมากกับคุณภาพทรัพยากร หากการดำเนินกิจกรรมใดได้ทรัพยากรที่มีคุณภาพสูงคุณภาพของกิจกรรมก็จะดีไปด้วย

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง (2545 : 18) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้คือ สภาพแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเป็นแหล่งที่จะทำให้ผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ หรือ ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มเพื่อน ระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างวิทยากรประจำแหล่งเรียนรู้กับครูและนักเรียน รวมทั้งเป็นแหล่งที่ผู้เรียนอาจอาศัยการสืบค้นของตนเองอย่างเต็มที่

ประเวศ วะสี (2543 : 60-61) เห็นว่าโรงเรียนควรมีความสัมพันธ์กับชุมชนในเรื่องแหล่งเรียนรู้จากชุมชน ดังนี้

1. เรียนรู้จากคนในชุมชน ซึ่งในชุมชนมีผู้รู้ด้านต่าง ๆ มากมาย มากกว่าที่ครูสอนท่องหนังสือมากนัก เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรม ทางช่าง มีศิลป์ ผู้รู้ทางศาสนา หมอพื้นบ้าน

นักธุรกิจรายย่อย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ ผู้นำชุมชนที่เป็นนักศึกษารุ่นใหม่ มีปัญญาและความดีมากกว่าใครใคร ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชน ให้ทั้งครูและนักเรียน ได้เรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติจริง การเรียนรู้จะสนุกไม่น่าเบื่อ ที่สำคัญจะเป็นการปรับระบบคุณค่า เดิม การศึกษาของคนเราสอนให้ดูถูกคนที่มีความรู้ค่าเหล่านี้ เมื่อผู้รู้ในชุมชนกลายมาเป็นครูก็จะเป็นการยกระดับคุณค่า ศักดิ์ศรี และความภูมิใจของชุมชนอย่างแรง เป็นการถักทอทางสังคม

2. เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ควรสำรวจและสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพิ่มขึ้นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นทุ่งนา ป่าเขา แหล่งน้ำ วัด แหล่งอนุรักษ์ป่า แหล่งอนุรักษ์สัตว์ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ พิพิธภัณฑ์ตำบล ทุกตำบลควรสร้างพิพิธภัณฑ์ของตนเอง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม

3. เรียนรู้จากเรื่องของชุมชน การเรียนควรจะเรียนเรื่องของชุมชนให้มากที่สุด เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม การแพทย์พื้นบ้าน ศาสนา

4. การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานในชุมชน ครูและนักเรียนควรจะเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจริงในชุมชน เช่น ทำการเกษตร หัตถกรรม แปรรูปอาหาร งานช่าง ธุรกิจชุมชน การท่องเที่ยว การแพทย์แผนไทย การทำมาหากิน เพื่อที่จะได้ทำงานเป็น จัดการเป็น อยู่ร่วมกันเป็น มีอาชีพแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และเป็นการพัฒนาศีลธรรมไปด้วยในตัวเป็นศีลธรรมที่เกิดจากการดำเนินชีวิตร่วมกันแต่ไม่เกิดการท่องเที่ยวศีลธรรม

สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้จะทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ ไม่ว่าจะเรียนรู้นั้นจะเกิดจากการศึกษา ใน โรงเรียนหรือนอกโรงเรียนหรือตามอภิปรัชญาซึ่งจะช่วยให้ครูและนักเรียนตระหนักในความสำคัญและภูมิใจในท้องถิ่นของตน มีโอกาสสัมผัส เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ที่ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ก็จะประสบความสำเร็จ และได้ประสบการณ์ตรงและทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของลูกหลานสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

3. แนวคิดในการจัดแหล่งเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 3) ให้แนวคิดในการจัดแหล่งเรียนรู้ได้ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องที่สนใจใฝ่รู้ แหล่งเรียนรู้มีทั้งในโรงเรียนและชุมชน
2. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนนอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ สถานที่ทุกแห่งในบริเวณ โรงเรียนจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้และในบางครั้งในโรงเรียนอาจเพิ่มเติมจากสิ่งที่มี

อยู่ เช่น จัดเป็นจุดการศึกษาสวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้

3. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและสร้างขึ้น อาจเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันทางการศึกษา อาชีพในชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ

4. โรงเรียนอาจจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนและชุมชน

พจนี เทียมศักดิ์ (2543 : 65-66) ได้สรุปแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ในชุมชนว่าความรู้และระบบความรู้ ระบบความเข้าใจของชุมชนเกิดจากความสำคัญระหว่างคนกับธรรมชาติ ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ระหว่างคนกับคน อันเป็นปรากฏการณ์ที่ออกมาในวิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น การทำนา การหาอาหาร การทำจักสาน การทอผ้า การเพาะพันธุ์ และพืชสมุนไพร เป็นต้น

สรุปได้ว่าแนวคิดในการจัดแหล่งเรียนรู้ หมายถึงแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องที่สนใจใฝ่รู้ได้โดยแหล่งเรียนรู้มีทั้งในโรงเรียนและชุมชน นอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ สถานที่ทุกแห่งในบริเวณโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติสร้างขึ้น สถานที่สำคัญทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันทางการศึกษา อาชีพในชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งระบบความรู้ ระบบความเข้าใจของชุมชนเกิดจากความสำคัญระหว่างคนกับธรรมชาติ ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ระหว่างคนกับคน ทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ทั้งหมด

4. จุดมุ่งหมายการจัดการกิจกรรมโดยใช้แหล่งการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 3) ได้ระบุจุดมุ่งหมายในการจัดแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้
2. เพื่อสนับสนุนการจัดและการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้เกิดคุณค่ากับการเรียนรู้ให้เกิดคุณค่าต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง
3. เพื่อสนับสนุนการจัดและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นและเป็นระบบเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายการจัดการกิจกรรมโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูป

การเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้เกิดคุณค่าต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริงพร้อมทั้งพัฒนา
กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องระหว่างท้องถิ่นและโรงเรียน

5. ประเภทของแหล่งเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 3-4)
ได้ระบุประเภทการจัดแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้

1.1 แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนหาได้จากสิ่งที่มีอยู่
แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ทะเล ภูเขา กรวด หิน ดิน ทราย ฯลฯ

1.2 แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสืบทอด
ศิลปวัฒนธรรมตลอดจนเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น
โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด สถาบันการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด
บ้านเรือน สถานประกอบการ ฯลฯ

1.3 แหล่งเรียนรู้จากบุคคล บุคคลเป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดความรู้
ความสามารถ คุณธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งด้านการประกอบอาชีพและสืบสานวัฒนธรรม
ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์ และผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่างๆ

2. จัดตามที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้

2.1 แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน คือ ครู อาจารย์ ห้องเรียน ห้องสมุด ต่อมามีการ
พัฒนาเป็นห้องปฏิบัติการต่างๆ เช่น ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทาง
ภาษา ห้องปฏิบัติการทางคอมพิวเตอร์ ห้องสหกรณ์ศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ
ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ห้องอาหาร สนาม ห้องน้ำ สวน
ดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน ฯลฯ

2.2 แหล่งเรียนรู้ในชุมชน จะครอบคลุมทั้งสถานที่และบุคคลซึ่งอาจอยู่ใน
ชุมชน โดยพานักเรียนไปศึกษาหาความรู้ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล วัด ตลาด สถานีตำรวจ
สถานีอนามัย สวนผัก สวนผลไม้ ทุ่งนา สวนสัตว์

ลัดดา สุขปรีดี (2526 : 81) ได้แบ่งประเภทแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท
ได้แก่

1. แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ได้แก่ โรงฝึกงาน อาคารเรียน วัสดุอุปกรณ์
ต้นไม้ ใบไม้ แมลง กิ่งหิน ดิน สวนครัว ครู นักเรียน ภารโรง ฯลฯ

2. บุคคลที่โรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากร เช่น ชาวนา ชาวประมง ช่างไม้ พ่อค้า

ข้าราชการ ตำรวจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระภิกษุสงฆ์ บัณฑิตไปรษณีย์ ฯลฯ

3. แหล่งเรียนรู้ภายในชุมชนและนอกโรงเรียนที่ตั้งอยู่ เช่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ปุชนิยสถาน วัดอุโบสถ สถานที่ราชการ สถาบันทางศาสนา ฯลฯ

4. กิจกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน เช่น ผลงานทางศิลปะ สถาปัตยกรรม วรรณคดี ประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ฯลฯ

ปัญญา ทองนิต (2537 : 18) ได้แบ่งประเภทแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครองของนักเรียน ผู้ประกอบอาชีพต่างๆที่มีความชำนาญบางอย่าง ครู เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำศาสนา ฯลฯ

2. แหล่งเรียนรู้ประเภทสถานที่ ที่มีอยู่ในธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตก แม่น้ำ ป่า ลำคลอง ฯลฯ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ

3. แหล่งเรียนรู้ประเภทวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยสามารถหาได้ในท้องถิ่น เช่น ดิน หิน แร่ ฯลฯ

4. แหล่งเรียนรู้ประเภทกิจกรรมสถานการณ์ คือ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เช่น งานประเพณีต่างๆ งานกีฬา กิจกรรมพัฒนาชุมชน การก่ออาชญากรรมในท้องถิ่น ฯลฯ

สรุปได้ว่าประเภทของแหล่งเรียนรู้ มีจำนวน 7 ประเภทดังต่อไปนี้

1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ
2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น
3. แหล่งเรียนรู้จากบุคคล
4. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
5. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน และนอกโรงเรียน
6. กิจกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน
7. แหล่งเรียนรู้ประเภทวัสดุอุปกรณ์

6. ประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 37-39) ได้กล่าวถึงคุณค่าจากการใช้ทรัพยากรชุมชนเพื่อการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจชุมชนของตน มีความรัก ความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง มีความต้องการและให้ความร่วมมือที่จะทำให้ชุมชนของตนมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

2. ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเข้าใจสิ่งแวดล้อมของตน รู้จักปรับตนให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น และในเวลาเดียวกันทำให้ผู้เรียนรู้จักปรับปรุงส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมมีคุณค่าต่อไปอีกด้วย

3. ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตในสภาพที่เป็นจริง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ได้จากการศึกษาชีวิตและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชุมชนของตนสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีค่าอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของตนให้มีคุณค่าและเหมาะสมในการดำรงชีวิตที่ดี

4. ทำให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนและสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด ทำให้เป็นผลดีต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนและสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ

5. ทำให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้และการศึกษายิ่งขึ้น เนื่องจากการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นจริง ชีวิตจริง ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและนำสิ่งที่เรียนมาใช้ประโยชน์ในชีวิตได้

6. การเรียนรู้ทรัพยากรต่าง ๆ หาได้ง่าย เนื่องจากเป็นสิ่งที่มืออยู่แล้วในชุมชน เพียงแต่โรงเรียนจะต้องศึกษา สำรวจทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้

7. ประหยัดเงิน ประหยัดเวลา เนื่องจากสิ่งที่ใช้เป็นสิ่งที่มืออยู่แล้วในชุมชน

8. ทำให้ชุมชนมีความตื่นตัวในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมหรือด้านอื่นใดก็ตาม ที่โรงเรียนก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น เนื่องจากสิ่งที่เรียนนั้นสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันโดยตรงกับชุมชน

9. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะดำเนินไปได้อย่างดี เนื่องจากต่างฝ่ายต่างเห็นประโยชน์และก่อประโยชน์แก่นักเรียน

10. ปลุกฝังและส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ผู้เรียนและชุมชนได้ จะเห็นว่าการศึกษาที่โรงเรียนจะใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา นั้น โรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชนอย่างเพียงพอ ทั้งในด้านทรัพยากร และเรื่องราวรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพยากรนั้น ๆ โรงเรียนยังมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรมากเพียงใด ก็ยิ่งใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในทางการศึกษาได้มากยิ่งขึ้นเพียงนั้น

สุมน อมรวิวัฒน์ (2544 : 45) กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ ทุกเวลา

2. แหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีอยู่มากมาย ทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้ง สถาบันในชุมชน

วิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

3. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการที่ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายของการเชื่อมโยง
ประสบการณ์เกิดสังคมการเรียนรู้และสังคมคุณธรรม

4. การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ เป็นกระบวนการที่มี
ความสุขสร้างความคิดและประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า

กรมวิชาการ (2545 : 6-7) ได้กล่าวถึงประโยชน์แหล่งการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้
ในยุคปัจจุบันไว้ว่า เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ
ความรู้ลึกเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้
เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่าง
มีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่าประโยชน์ในการใช้แหล่งการเรียนรู้ คือช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบ
ยอดได้ง่ายขึ้นเร็วขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็น
กระบวนการช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สร้าง
สภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจและทำให้เกิดการอยากรู้
อยากเห็นส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน เกื้อหนุนผู้เรียนที่มีความสนใจและ
ความสามารถในการเรียนรู้ที่ต่างกัน ให้เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน ช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการสาระการ
เรียนรู้ต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกัน ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้แหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการ
ค้นคว้าเพิ่มเติม ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ในหลายมิติจากแหล่งเรียนรู้และสื่อที่หลากหลาย
เชื่อมโยงโลกที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน ได้รับการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ด้านความรู้แหล่งการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้เชิงเนื้อหา ความรู้เชิง
กระบวนการความรู้เชิงประจักษ์ ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม พัฒนาความอยากรู้อยาก
เห็นเชิงสร้างสรรค์ส่งเสริมการค้นหาและเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เข้ากับ
ประสบการณ์ส่วนตัวหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติในครอบครัว โรงเรียนชุมชนและสังคมในวงกว้าง

ด้านทักษะ แหล่งการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน
ได้แก่ทักษะพื้นฐานตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะ
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการจัดการ ทักษะในงานอาชีพและคุณธรรมจริยธรรม

ค่านิยม แหล่งการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ เห็นคุณค่าในตัวเองภูมิใจใน
ความเป็นไทย มีจิตสำนึกทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับ
ค่านิยมที่ดีงาม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

บุษผา เรื่องศิลปะ (2553 : 47-48) ได้การวิจัยเรื่องผลของ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มี ต่อทักษะการเขียนของเด็ก ปฐมวัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ พบว่า 1. ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองเป็นเวลา 5 สัปดาห์ พบว่า ก่อนการทดลองจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ได้ค่าเฉลี่ยทักษะการเขียน โดยรวมเท่ากับ 27.70 และหลังการทดลอง ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 46.40 และเมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้ t- test พบว่าทักษะการเขียนโดยรวมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีทักษะการเขียนสูงขึ้นทุกด้าน ทั้งนี้เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ 2. ผลการเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยของ คะแนนทักษะการเขียน รายด้านของเด็กปฐมวัยก่อน และ หลังการทดลองการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ พบว่า หลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีทักษะการเขียนเพิ่มขึ้นโดยจำแนกเป็นรายด้านดังนี้ การวาดแทนเขียน ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.75 และหลัง การทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.90 ส่วนการเขียนโดยคัดลอกคำ ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.95 และหลังการทดลองมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.30 และการเขียนโดยสร้างตัวสะกด ขึ้นเอง ก่อนการทดลองมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.90 และหลังการทดลองมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.95 ส่วนการเขียนคิดสะกดคำก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.10 และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.25 แสดงว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์มีผลทำให้ทักษะการเขียนของเด็กปฐมวัยสูงขึ้นทุกด้าน

นิรมล ช่างวัฒนชัย (2552 : 60) ได้ศึกษานวัตกรรมการสอนภาษาแบบธรรมชาติจากการศึกษาพบว่า การเขียนบันทึกเป็นการสร้างความจำระยะยาว ซึ่งลักษณะการจำอาจเป็นภาพได้ จำแล้วอธิบายได้ หรือจำแล้วกระทำได้ การเขียนบันทึกเป็นการทบทวนหรือประเมินความคิดของเด็กเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนมาแล้ว จะช่วยให้เด็กได้เชื่อมโยง ตรวจสอบความคิดต่าง ๆ ที่ซับซ้อนในการเรียนช่วงหนึ่ง และไต่ตรองพิจารณานำสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ นับเป็นเครื่องมือที่เด็กทุกคนสามารถนำไปใช้พัฒนาทักษะการสื่อสารในทุกด้าน สำหรับการบันทึกของเด็กปฐมวัย อาจจะเป็นในลักษณะการขีดเส้นขยุกขยิก เขียนคำตามที่คิดขึ้นเอง การวาดภาพ ซึ่งจะสอดคล้องกับพัฒนาการเขียนของเด็ก

รัฐทมิ ลังขัณฑินู (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องรายงานผลการใช้หนังสือคำคล้องจองประกอบภาพ พัฒนาทักษะทางภาษา ด้านการฟังและการพูด ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า 1. ประสิทธิภาพของหนังสือคำคล้องจองประกอบภาพพัฒนาทักษะทางภาษาด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้ 80.47/86.82 2. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการพัฒนาทักษะทางภาษาด้านการฟังและการพูดของนักเรียน คะแนนทักษะทางการภาษาด้านการฟังและการพูดของนักเรียนชั้นอนุบาล ปีที่ 2 โรงเรียนวัดยางหัก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี หลังทดลอง โดยใช้หนังสือคำคล้องจองประกอบภาพพัฒนาทักษะทางภาษาเพิ่มขึ้นทุกคน 3. ผลพัฒนาการทางด้านการฟังและการพูดของเด็กปฐมวัยหลังการใช้หนังสือคำคล้องจองประกอบภาพพัฒนาทักษะทางภาษาด้านการฟังและการพูดชั้นอนุบาลปีที่ 2 ทุกคน มีคะแนนพัฒนาทักษะทางการด้านการฟังและการพูดหลังการทดลอง โดยใช้หนังสือคำคล้องจองประกอบภาพพัฒนาทักษะทางภาษาเพิ่มขึ้น 1-5 คะแนน โดยนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 14 คน ได้คะแนนระหว่าง 20-25 คะแนน แสดงว่าการใช้หนังสือ คำคล้องจองประกอบภาพสามารถส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความสามารถด้านการฟังและการพูดโดยรวมทุกด้านสูงขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ผู้รายงานยังได้สังเกตความพึงพอใจในการใช้หนังสือคำคล้องจองประกอบภาพพัฒนาทักษะทางภาษาด้านการฟังและการพูดของนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดยางหัก อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี นักเรียนมีความสนุกสนาน สนใจและตั้งใจฟังอย่างมากนักเรียนมักจะขอให้ครูเล่าเรื่อง จากหนังสือคำคล้องจองประกอบภาพให้ฟังอีกเป็นประจำโดยนักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเล่าเรื่องจากหนังสือคำคล้องจองประกอบภาพเป็นอย่างดี

มนตราน คุ่มรักษา (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องผลการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูลที่มีต่อการสื่อความหมายด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาประกอบการบันทึกข้อมูล มีการสื่อความหมายด้านการเขียนทั้ง 6 ชั้น ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยที่การเปลี่ยนแปลงการสื่อความหมายด้านการเขียน ก่อนการทดลองกับระหว่างการจัดกิจกรรมในช่วงสัปดาห์ที่ 6 จนถึงหลักการทดลอง (สัปดาห์ที่ 11-12) มีการเปลี่ยนแปลง ในทางเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นระหว่างการจัดกิจกรรมช่วงสัปดาห์ที่ 3 กับสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 4 กับสัปดาห์ที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ศิริเพ็ญ จิระวนิช (2553 : เว็บไซท์) ได้ศึกษาเรื่องรายงานการพัฒนาชุดการจัดกิจกรรมเล่านิทาน โดยใช้หนังสือนิทานคำคล้องจอง ประกอบภาพ เพื่อพัฒนาด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย ชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 4 - 5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนวัดป้อกแป็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี เขต 1 จำนวน 44 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็น เด็กปฐมวัย ชาย - หญิง ที่มีอายุระหว่าง 4 - 5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ของโรงเรียนวัดป้อกแป็กสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี เขต 1 จำนวน 24 คน จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการศึกษาพบว่าความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 หลังจากที่ได้ทำกิจกรรมเล่านิทานโดยใช้หนังสือนิทานคำคล้องจอง ประกอบภาพ เพื่อพัฒนาด้านมิติสัมพันธ์ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชนิษฐา รุ่งกิจเลิศสกุล (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนเพื่อพัฒนาการเขียน เล่าเรื่อง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จากการวิจัยพบว่าผลการเขียนเล่าเรื่องโดยใช้วิทยาการในชุมชน เมื่อวิเคราะห์ความสารถในการเขียนเล่าเรื่อง ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงว่าแผนการสอนเขียนเล่าเรื่องโดยใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนสามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนของนักเรียนได้

ปรีชา มาละวรรณโณ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนด้านวิชาการ อยู่ในระดับพอใช้ ด้านสนับสนุนและส่งเสริมวิชาการอยู่ในระดับพอใช้ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และมีความต้องการอยู่ในระดับมาก

นวลศรี ชีราข (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแหล่งเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษาในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาหลักสูตรในตำบลมหาวัน กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าตำบลมหาวัน จำนวน 12 หมู่บ้าน มีแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลายทั้งปริมาณ คุณภาพสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาให้กับผู้เรียนและสนใจที่จะศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศุภวรรณ จันทะยอด (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหน่วยบูรณาการการเรียนการสอน เรื่องป้อเกลือน้ำอยู่ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อำเภอป้อ

เกลือ จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปทางภูมิศาสตร์ของอำเภอเกลือ ประวัติความเป็นมาของอำเภอเกลือ เศรษฐกิจชุมชน บุคคลสำคัญในท้องถิ่น วิถีชีวิตของบุคคลในท้องถิ่น ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้หน่วยบูรณาการ การเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อินโดเรียนโต (Indriyanto, 1993 : 3418-A) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาอิทธิพลของแหล่งเรียนรู้ในบ้านกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีผลต่อความสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศอินโดนีเซีย ผลการวิจัยพบว่า ระบุว่าตัวแปรบ้านและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีผลต่อความสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะผู้ปกครองมีส่วนร่วมทางการเรียนการสอนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น เมื่อเทียบกับแหล่งชุมชนใดก็ตามที่ได้รับความร่วมมือจากบ้านและชุมชนน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็มีแนวโน้มต่ำ

ดัชเชสเทส (Duchastel, 1994 : 225-A) ได้ศึกษาเรื่องการออกแบบการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบการเรียนรู้น่าจะได้รับการพิจารณาเป็นทางเลือกหนึ่งในการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและเป็นการสนับสนุนให้การเรียนง่ายขึ้น

มัลลิน (Mullins, 1999 : 2431-A) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาผลกระทบที่มีต่อครูและนักเรียนจากการไปศึกษานอกสถานที่โดยใช้พิพิธภัณฑสถานตามธรรมชาติ ผลการศึกษาพบว่าการไปศึกษานอกสถานที่ทำให้ครูและนักเรียนเกิดชีวิตใหม่และมีแรงจูงใจ สำหรับอุปสรรคการจัดการศึกษานอกสถานที่ คือ ครูผู้สอนจะปิดกั้นตัวเองเพราะกลัวการพานักเรียนไปนอกสถานที่และเชื่อว่างานวิจัยเป็นเป็นแบบอย่างของการจัดการศึกษานอกสถานที่โดยใช้พิพิธภัณฑสถานตามธรรมชาติต่อไป

ซิมสัน (Simpson, 2002 : 93) ได้ศึกษาลักษณะภาษาพูดของเด็กปฐมวัย 4 ปี ที่ได้รับ การจัดประสบการณ์การเล่นแบบเล่าเรื่องซ้ำ ผลการวิจัยพบว่า การเล่าเรื่องซ้ำช่วยส่งเสริมความสามารถด้านการสื่อสารมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดภาษาให้ชัดเจนละเอียด ครอบคลุมความหมายที่ต้องการสื่อให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าใจ ซึ่งความสามารถนี้วัดได้เป็นจำนวนคำต่อประโยค (Length of a T-Unit) ไม่ได้วัดที่ปริมาณคำซึ่งมีผลต่อ ถือว่าความสามารถนี้เป็นเครื่องมือที่สามารถวัดความซับซ้อนของรูปประโยคได้เป็นอย่างดี

แจ๊คสัน (Jacson, 1998 : Web Site) ได้ศึกษาถึงผลของการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือที่ใช้ในการจัดกลุ่มนักเรียน โดยยึดเกณฑ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อการส่งเสริม

การสร้างมโนภาพสำหรับนักเรียนในการเรียนที่มีความเชื่อที่แตกต่างกัน สำหรับการศึกษา ค้นคว้าครั้งนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้ากับนักเรียนจำนวน 92 คน ที่เรียนอยู่เกรด 7 ในโรงเรียน ขนาดกลางที่ไม่มี การแบ่งแยกสีผิว โดยมีการแบ่งนักเรียนเป็นทีม ทีมละ 4-5 คน มีการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลและเป็นทีม มีการทดสอบนักเรียนเพื่อดูคะแนนเป็นทีมและเป็นรายบุคคล ผลการศึกษา พบว่านักเรียนชายผิวดำมีการสร้างมโนภาพกับความเชื่อเรื่องอื่น ๆ มากกว่านักเรียนชายผิวดำที่เรียนในห้องเรียนแบบปกติ แต่การเรียนรู้แบบร่วมมือไม่มีผลต่อการสร้างมโนภาพสำหรับนักเรียนชายผิวขาวนักเรียนหญิงผิวดำและนักเรียนหญิงผิวขาว

สเตพคา (Stepka, 1999 : 60-11A) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักศึกษาในวิทยาลัยชุมชนระหว่างการสอนแบบจิ๊กซอร์ (Jigsaw) กับการสอนแบบบรรยาย (Lectur) เรื่อง หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค ผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีการ สอนแบบจิ๊กซอร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบบรรยาย

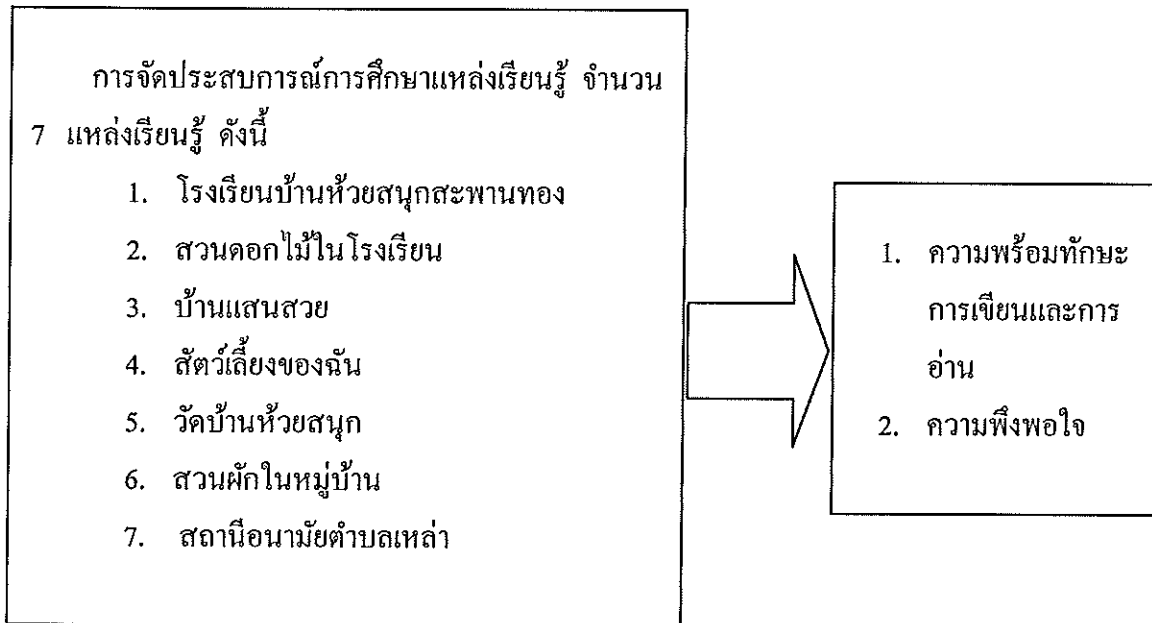
สรุปได้ว่าจากเอกสารงานวิจัยที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าพัฒนาการทางการเขียนและการอ่านของเด็กปฐมวัยนั้นถ้าเด็กได้ประกอบกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้โดยเด็กได้ แสดงออกอย่างอิสระรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายและเปิด โอกาสให้เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว จะส่งผลให้เด็กได้พัฒนาประสาทสัมผัส การคิดอย่างเป็น ระบบ และหากให้โอกาสเด็กได้จัดบันทึกจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการขีดเขียน การวาดภาพ หรือการเขียนสะกดคำจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมเด็กก็จะสามารถถ่ายทอด ความคิดออกมาเป็นภาษาอ่านและเขียน เป็นการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กจากแหล่งเรียนรู้ รอบตัวเด็กจะช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถในการถ่ายทอดภาษาให้ชัดเจนละเอียด และ ครอบคลุมมากขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดประสบการณ์การศึกษาแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนและการอ่านได้ กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะทางภาษาด้วยการจัดประสบการณ์การศึกษาแหล่ง เรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนและการอ่านของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนบ้านห้วยสนุก สะพานทอง ดังนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent variables)

ตัวแปรตาม (Dependent variables)

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาความพร้อมทักษะการเขียนและการอ่านของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดประสบการณ์การศึกษาแหล่งเรียนรู้